

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 343-1/2018/6

Datum: 24. 5. 2018

SPREMEMBE IN DOPOLNITVE NACIONALNEGA AKCIJSKEGA PROGRAMA
ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNE RABE FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV
ZA OBDOBJE 2012–2022, IN SICER ZA OBDOBJE 2018-2022

Kazalo vsebine

Seznam kratic:	4
1. UVOD	5
2. PRAVNA PODLAGA ZA NACIONALNI AKCIJSKI PROGRAM	6
3. RABA FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV V SLOVENIJI	7
4. SPLOŠNI CILJI NAP ZA OBDOBJE 2018-2022	10
5. SPREMLJANJE STANJA, CILJI, UKREPI IN KAZALNIKI TVEGANJA PO POSAMEZNIH VSEBINAH	11
5.1. Spremljanje prodaje in uporabe vseh FFS in FFS, ki vsebujejo problematične snovi.....	11
5.2. Ostanki FFS v hrani in krmi	12
5.3. Uporaba FFS na javnih površinah	13
5.4. Usposabljanje o FFS.....	14
5.5. Zahteve za prodajo FFS.....	16
5.6. Obveščanje in osveščanje o FFS	17
5.7. Pregled naprav za nanašanje FFS v uporabi	18
5.8. Tretiranje s FFS iz zraka z zračnimi plovili.....	20
5.9. Obveščanje javnosti.....	20
5.10. Posebni ukrepi za varovanje vodnega okolja	21
5.11. Monitoring pitne vode	23
5.12. Zmanjšanje tveganja zaradi rabe FFS na posebnih območjih	24
5.13. Ravnanje s FFS, z odpadno embalažo in odpadnimi FFS ter skladiščenje	26
5.14. Integrirano varstvo rastlin	28
5.15. Registracija FFS.....	31
5.16. Raziskave in razvoj.....	32
5.17. Uvajanje inovacij v kmetijstvo	32
6. KAZALNIKI TVEGANJA	33
6.3.1. Spremljanje prodaje in uporabe vseh FFS in FFS, ki vsebujejo problematične snovi ...	34
6.3.2. Ostanki FFS	34
6.3.3. Uporaba FFS na javnih površinah.....	34
6.3.4. Usposabljanje o FFS	34
6.3.5. Zahteve za prodajo FFS	34
6.3.6. Obveščanje in osveščanje o FFS	35
6.3.7. Pregled naprav za nanašanje FFS v uporabi	35
6.3.8. Tretiranje s FFS iz zraka z zračnimi plovili	35
6.3.9. Obveščanje javnosti	35
6.3.10. Posebni ukrepi za varovanje vodnega okolja	35
6.3.11. Monitoring pitne vode	35
6.3.12. Zmanjšanje tveganja zaradi rabe FFS na posebnih območjih	35
6.3.13. Skladiščenje, ravnanje s FFS, z odpadno embalažo FFS in odpadnimi FFS	36
6.3.14. Integrirano varstvo rastlin	36
6.3.15. Registracija FFS.....	36

6.3.16. Raziskave in razvoj	36
6.3.17. Uvajanje inovacij v kmetijstvo	36
7. Poročanje o napredku, revizija NAP in dostopnost informacij.....	36

Seznam kratic:

CRP	Ciljni raziskovalni program
EIP	Evropsko partnerstvo za inovacije
EK	Ekološko kmetovanje
ERA NET	European Research Area – Evropska raziskovalna mreža
ES	Evropska Skupnost
EU	Evropska Unija
FFS	Fitofarmacevtska sredstva
GERK	Grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva
GIZ	Gospodarsko interesno združenje
HBM	Humani biomonitoring
ISO	Mednarodna organizacija za standarde (International Standard Organisation)
IVR	Integrirano varstvo rastlin pred škodljivimi organizmi
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG	Kmetijska gospodarstva
KOP	Kmetijsko okoljska plačila 2007-2013
KOPOP	Kmetijsko okoljsko podnebna plačila 2014-2020
KZU	Kmetijska zemljišča v uporabi
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo
MOP	Ministrstvo za okolje
NAP	Nacionalni akcijski program za doseganje trajnostne uporabe FFS
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NUV	Načrt upravljanja voda
OI indeks	Obremenitveni indeks – indeks obremenitve površine s FFS
PR indeks	Pogostnost rabe - Indeks pogostnosti rabe FFS
POPs	Persistentni organski onesnaževalci (persistent organic pollutants)
PRP	Program razvoja podeželja
RS	Republika Slovenija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SIST	Slovenski Inštitut za Standardizacijo
SUD	Sustainable Use Directive – Direktiva o trajnostni rabi pesticidov
ŠO	Škodljivi organizmi (povzročitelji bolezni, škodljivci, pleveli)
URSK	Urad Republike Slovenije za kemikalije
VVO	Vodovarstvena območja
ZFFS-1	Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih (Uradni list RS, št. 83/12)

1. UVOD

Za implementacijo Direktive 2009/128/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti za doseganje trajnostne rabe pesticidov¹ (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2009/128/ES) je bil sprejet Zakon o fitofarmaceutvskih sredstvih (Uradni list RS št. 83/12- ZFfS-1); (v nadaljnjem besedilu: ZFfS-1)² in drugi podzakonski predpisi, s katerimi so implementirane določbe te direktive.

Vlada Republike Slovenije je decembra 2012 sprejela Nacionalni akcijski program za doseganje trajnostne rabe fitofarmaceutvskih sredstev 2012-2022 (v nadaljevanju: NAP)³ in sicer na podlagi 9. člena ZFfS-1, s katerim je v slovenski pravni red prenešen 4. člen Direktive 2009/128/ES. Direktiva 2009/128/ES v definicijah določa pomen pesticidov: pesticidi so fitofarmaceutvska sredstva (za varstvo rastlin pred škodljivimi organizmi) in biocidni proizvodi (uporaba za zaščito ljudi, živali, materialov ali izdelkov pred škodljivimi organizmi), ki jih določa Uredba o biocidnih proizvodih (BPR, Uredba (EU) 528/2012)⁴. V slovenskem NAP obravnavamo le fitofarmaceutvska sredstva (v nadaljnjem besedilu: FFS), ki se uporabljajo za namen zdravstvenega varstva rastlin proti škodljivim organizmom (v nadaljevanju: ŠO), ki vključujejo škodljivce, povzročitelje bolezni in plevele. FFS so po zakonodaji vsa sredstva, ki se uporabljajo za varstvo rastlin, tudi tista, ki jih lahko prištevamo k metodam z manjšim tveganjem: FFS na podlagi mikroorganizmov, rastlinski izvlečki, feromoni, vabe in podobno. Namen NAP-a je bil opredelitev ciljev in usmeritev, ki se nanašajo na zmanjšanje tveganja zaradi rabe določenih FFS, ob uporabi novega znanja, tehničnem razvoju, uvajanju novosti, izobraževanju uporabnikov, uvajanju in pospeševanju integriranega varstva rastlin ter s tem povečanju učinkovitosti rabe vseh FFS in zmanjšanju obremenitve okolja zaradi rabe določenih FFS.

NAP 2012 – 2022 določa 24 ukrepov ter 19 kazalnikov tveganja, s pomočjo katerih se oceni napredek, dosežen pri zmanjševanju tveganja in škodljivih učinkov zaradi uporabe FFS za zdravje ljudi in okolje.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano⁵ (v nadaljnjem besedilu: Ministrstvo) oceni NAP vsakih 5 let, kot to določa peti odstavek 9. člena ZFfS-1 in predlaga Vladi njegove spremembe in dopolnitve. Pri pripravi sprememb in dopolnitev NAP sodelujeta Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin⁶ (v nadaljnjem besedilu: Uprava) in Strokovna komisija za izvajanje nalog v povezavi z NAP (v nadaljnjem besedilu: Strokovna komisija). Strokovna komisija je bila imenovana s sklepom Ministra, pristojnega za kmetijstvo. Sestavljena je iz strokovnjakov uravnih organov: Ministrstva, MZ - Urada RS za kemikalije (URSK)⁷, Statističnega urada⁸, Kmetijskega inštituta Slovenije, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru⁹ ter nevladnih organizacij: Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS)¹⁰, Gospodarskega interesnega združenja proizvajalcev in distributerjev FFS (GIZ)¹¹ in Zveze potrošnikov Slovenije¹². Strokovna komisija sodeluje pri obravnavanju vsebin NAP, pripravi poročil in pripravi sprememb NAP.

V letu 2016 je Ministrstvo v sodelovanju z Upravo in Strokovno komisijo pripravilo Poročilo o napredku pri izvajanju NAP za obdobje 2013-2015. Poročilo o napredku pri izvajanju NAP za obdobje 2013 do 2015 je bilo poslano E Komisiji in je objavljeno na spletnih straneh Uprave¹³.

Vlada Republike Slovenije je dne 7. 11. 2017 sprejela stališče glede odobritve aktivne snovi glifosat, in sicer sklep, s katerim se zavzema za prepoved uporabe glifosata, pri čemer naj se zagotovi ustrezno prilagoditveno obdobje za kmetijstvo. Vlada RS se v okviru NAP zavzema za

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1400754368156&uri=CELEX:32009L0128>

² https://www.uradni-list.si/_pdf/2012/Ur/u2012083.pdf

³ Spletna stran NAP:

http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutvska_sredstva/nacionalni_akcijski_program/

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=OJ:L:2012:167:TOC>

⁵ Spletna stran MKGP: <http://www.mkgp.gov.si/>

⁶ Spletna stran Uprave: <http://www.uvhvvr.gov.si/>

⁷ Spletna stran URSK: <http://www.uk.gov.si/>

⁸ Spletna stran SURS: <http://www.stat.si/statweb>

⁹ KIS: <http://www.kis.si/>; BF: <http://www.bf.uni-lj.si/dekanat/novosti/>; UM FKBV: <http://www.fkbv.um.si/>

¹⁰ Spletna stran KGZS: <http://www.kgzs.si/>

¹¹ Spletna stran GIZ fitofarmacije: <http://fitofarmacija.si/>

¹² Spletna stran ZPS: <https://www.zps.si/>

¹³ http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutvska_sredstva/nacionalni_akcijski_program/

zmanjšanje uporabe kemičnih FFS na splošno in za omejitve uporabe herbicidov na javnih površinah, zavzema se za zmanjšanje tveganja, ki ga prinaša uporaba FFS za zdravje in za okolje z dolgoročnim zmanjševanjem obsega uporabe.

V tem stališču je Vlada obrazložila, da je potrebna tudi revizija pravne ureditve na področju izdaje dovoljenj za fitofarmacevtska sredstva predvsem v smeri, da bodo ob strokovnih in znanstvenih argumentih upoštevani tudi interesi potrošnikov oziroma civilne družbe. Kompleksnost pravne ureditve, ki temelji na zahtevnih strokovnih merilih odločanja glede sprejemljivosti posameznega tveganja, se posledično kaže tudi v tem, da je razumevanje ocen tveganja za javnost nerazumljivo, kar posledično povzroča dvome v ustreznost sprejetih odločitev.

Vlada se je v obrazložitvi jasno opredelila do:

- zmanjšanja uporabe FFS predvsem na javnih površinah,
- spremembi kriterijev za FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo in
- dolgoročnemu zmanjševanju ali omejevanju uporabe FFS v kmetijski pridelavi.

Izhodišča Vlade RS so vključena med ukrepe tega NAP. Razmisliti je treba o tem, kako javnost ozavešiti in primerno izobraziti, morda za uvedbo osnovnih vsebin s področja ocene tvegana kemikalij, možnih ukrepov za zmanjševanje tveganja ter varovanja zdravja ljudi in okolja v osnovnošolske in srednješolske programe.

Evropska komisija je v letu 2014 pregledala in ocenila NAP vseh držav članic in o tem poročala EU Parlamentu. V svojem poročilu je ugotovila, da so vsi NAP v osnovi dobri, ker pa so bili pripravljene brez usmeritev Evropske Komisije, se zelo razlikujejo in so med seboj težko primerljivi. Zato je podala tudi nekatera priporočila, kako izboljšati vsebino NAP ob njihovi 5 letni reviziji.

Zakonodaja predpisuje revizijo NAP vsakih 5 let. Spremembe in dopolnitve NAP za trajnostno rabo fitofarmacevtskih sredstev 2012-2022 so pripravljene za obdobje 2018-2022 in upoštevajo ugotovitve iz Poročila o napredku o izvajanju NAP 2013-2015, priporočila Strokovne komisije, priporočila Evropske Komisije in stališča Vlade RS. Opredeljujejo spremembe in dopolnitve vsebine NAP, cilje, ukrepe in roke ter kazalnike tveganja v skladu z izkušnjami po preteku prvega petletnega obdobja izvajanja NAP od leta 2012 do 2017.

2. PRAVNA PODLAGA ZA NACIONALNI AKCIJSKI PROGRAM

Evropska unija je začela sistematično urejati rabo FFS na izvoru, to je pri registraciji FFS, ko je že leta 1991 z Direktivo Sveta 91/414/EES o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet natančno predpisala enotno orodje in merila za ocenjevanje primernosti FFS na območju EU. Z leti se je na ravni EU razvil zelo temeljit sistem za ocenjevanje tveganja zaradi rabe FFS za zdravje ljudi in okolje. Toda kljub obstoječemu pravnemu okviru je še vedno mogoče na območju EU najti nezaželene količine nekaterih FFS v zemlji, vodi in širše v okolju. V kmetijskih pridelkih na območju EU so še vedno prisotni ostanki, ki presegajo predpisane omejitve. Razlog je faza uporabe FFS, ki je temelj za določanje celotnega tveganja v zvezi s FFS. Do tveganja za okolje ali zdravje ljudi lahko pride z neposredno izpostavljenostjo (kmetje, ki jih uporabljajo) ter s posredno izpostavljenostjo (potrošniki, prebivalci in druge prisotne osebe), zlasti med uporabo FFS v kmetijstvu in drugih dejavnostih ali po njihovi uporabi.

Iz navedenih razlogov je bila v EU leta 2002 sprejeta Odločba Evropskega parlamenta in Sveta o potrebi po nadaljnjem zmanjševanju škodljivih učinkov FFS na zdravje ljudi in okolje. Na podlagi te odločitve je bila leta 2002 sprejeta **Tematska strategija o trajnostni rabi pesticidov** z vrsto ukrepov za doseg skupnega cilja o zmanjševanju tveganja zaradi uporabe pesticidov za zdravje ljudi in okolje ter uporabi pesticidov.

Eden prvih ukrepov za doseg skupnega cilja je bil leta 2005 sprejeta nova **Uredba o mejnih vrednostih ostankov pesticidov v hrani in krmi**, ki je nadomestila štiri direktive in z novimi ukrepi prispeva k omejevanju tveganja za potrošnike na koncu prehranske verige. Za doseg ciljev strategije je bila potrebna tudi revizija Direktive o registraciji FFS, ki jo je nadomestila nova **Uredba o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet**.

Vseh predvidenih ukrepov v strategiji ni bilo mogoče vključiti v obstoječo zakonodajo EU, zato so bili pripravljene in v letu 2009 sprejeti tudi novi predpisi, in sicer **Direktiva o trajnostni rabi pesticidov**, **Uredba o statističnih podatkih v zvezi s fitofarmaceutskimi sredstvi** in **Direktiva o certificiranju naprav za nanašanje fitofarmaceutskih sredstev**, ki so zaokrožili potrebno zakonodajo EU za uresničitev ciljev Tematske strategije o trajnostni rabi pesticidov.

Slovenija je že z Zakonom o fitofarmaceutskih sredstvih iz leta 2001 in kasneje z novim Zakonom o fitofarmaceutskih sredstvih (2012) ter podzakonskimi predpisi v skladu z veljavno zakonodajo EU uveljavila določbe za urejanje prometa z aktivnimi snovmi, ki so FFS in nadzora nad njimi, registracijo FFS, promet z njimi, njihovo uporabo in nadzor nad njimi, ostanke FFS, vodenje registra FFS in registra pravnih in fizičnih oseb, ki se ukvarjajo s prometom s FFS, sporočanje podatkov in vodenje evidenc v zvezi s FFS ter tehnične zahteve za naprave za nanašanje FFS. Dodatno pa predpisi o kemikalijah urejajo proizvodnjo kemikalij za potrebe proizvodnje FFS in promet s temi kemikalijami, dobro laboratorijsko prakso, postopek soglasja po predhodnem obveščanju (PIC), obstojna organska onesnaževala, razvrščanje, pakiranje in označevanje FFS ter nadzor nad njimi. Predpisi o varstvu okolja pa urejajo odpadke FFS in njihovo odpadno embalažo ter stanje imisij FFS v okolju.

Tako je Slovenija zmanjšala nevarnost uporabe FFS, spornih za ljudi in okolje, pa vendar to ni rešilo vseh težav, povezanih z uporabo FFS. Neprimerna ali pretirana raba FFS ima vedno lahko negativne posledice za okolje in zdravje ljudi. Nekatero državo, kot na primer Dansko, so zaradi očitnih nepravilnosti in negativnih vplivov industrijskega tipa kmetijske pridelave izdelale načrt za zmanjšano in trajnostno rabo FFS že v drugi polovici osemdesetih let. Kot je bilo že omenjeno, sta leta 2009 Evropski parlament in Svet sprejela zakonodajni sveženj o trženju in rabi FFS. Direktivi 79/117/EEC in 91/414/EEC je 14. junija 2011 nadomestila Uredba 1107/2009/ES o dajanju FFS na trg, ki zagotavlja večje varstvo ljudi, živali in okolja ter določa jasnejše pogoje pri registraciji FFS. Uredba uvaja dodatne izključitvene pogoje za aktivne snovi, ki se uporabljajo v FFS. Ti pogoji se nanašajo predvsem na lastnosti snovi, kot so: rakotvornost, razvojna toksičnost, mutagenost, genotoksičnost, obstojnost v okolju, bioakumulacija itd. Uredba omogoča tudi uporabo previdnostnega načela.

Hkrati je bila v EU sprejeta pravna podlaga za Nacionalni akcijski program, ki je določena v Direktivi 2009/128/ES Evropskega parlamenta in Sveta EU o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti za doseganje trajnostne rabe FFS, ki je v slovenski pravni red prenesena z novim Zakonom o fitofarmaceutskih sredstvih (Uradni list RS št. 83/12). Nacionalni akcijski program (v nadaljnjem besedilu: NAP), ki ga je morala Slovenija, tako kot druge države članice, sprejeti do konca leta 2012, opredeljuje cilje, ukrepe, časovne načrte in kazalnike za zmanjševanje tveganja zaradi rabe FFS in vplivov teh sredstev na zdravje ljudi in okolje s posebnim poudarkom na integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi ter alternativnih pristopih in tehnikah varstva rastlin za zmanjševanje rabe FFS.

Direktiva 2009/128/ES Evropskega parlamenta in Sveta EU v 4. členu navaja, da ukrepi NAP upoštevajo načrte iz druge zakonodaje Skupnosti o uporabi pesticidov, kot so na primer načrtovani ukrepi iz Direktive 2000/60/ES.

3. RABA FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV V SLOVENIJI

Do sredine prejšnjega stoletja so med kemičnimi snovmi, ki so se uporabljale za varstvo rastlin, prevladovala anorganska sredstva na osnovi žvepla, bakra, cinka in sprva tudi arzena. Z razvojem kemične industrije so se razvili številni sintetični pripravki, ki so omogočali ustrezno zatiranje škodljivih organizmov. Znanje o vplivu teh kemičnih snovi na ljudi in okolje je zaostajalo za njihovo uporabo, tako da so bili šele pozneje ugotovljeni njihovi začasni in tudi trajni negativni vplivi na okolje ali celo zastrupitve ljudi. Splošna okoljevarstvena ozaveščenost je bila vzbujena šele v osemdesetih letih 20. stoletja in je pripomogla, da se je spremenil nekritičen odnos do rabe FFS¹⁴. Takrat so se prenehala uporabljati najnevarnejša sredstva iz skupine živosrebrih in obstojnih organoklorovih spojin, ki so bile v samostojni Sloveniji leta

¹⁴ Urek, G., M. Knapič, M. Zemljič Urbančič, V. Škerlavaj, A. Simončič, J. Persolja, M. Rak Cizej, S. Radišek, M. Lešnik (2012) Raba fitofarmaceutskih sredstev in preučitev možnosti za njihovo racionalnejšo uporabo v Sloveniji.- Kmetijski inštitut Slovenije, Ljubljana, 163 s

1996 uradno prepovedane, in druge obstojne spojine, npr. herbicidi iz skupin triazinov, kloriranih alifatskih spojin in benzojskih spojin¹⁵.

V Sloveniji je bila večina starejših raziskav ostankov FFS v okolju opravljena na pridelkih, v vodi ali tleh, kamor so prišla z neposrednim vnosom na kmetijska zemljišča. Od leta 1973 so izsledki spremljanja rabe FFS in raziskav o njihovem delovanju v okolju kazali na onesnaženje zaradi uporabe insekticidov (kloriranih ogljikovodikov, organskih fosfornih estrov in karbamatov), fungicidov (ditiokarbamatov in metalaksila)¹⁶ ter herbicidov iz skupine triazinov, kloriranih alifatskih spojin, benzojskih spojin in fenoksi spojin (2,4-D, MCPA, 2,4,5-T)¹⁷.

Ob prilagajanju zakonodaje Evropski uniji se je z Zakonom o fitofarmacevtskih sredstvih zaradi najdb ostankov v vodah omejila raba večkomponentnih FFS na osnovi atrazina na območjih varstvenih pasov vodnih virov oziroma prepovedala njihova uporaba na območjih, na katerih je bila po podatkih monitoringa pesticidov v pitni vodi in virih pitne vode, izvirih, podzemni vodi in v tleh presežena dovoljena mejna vrednost atrazina oz. njegovih metabolitov ter razgradnih in reakcijskih produktov v pitni vodi¹⁸. V Zakonu o fitofarmacevtskih sredstvih so v registracijskem postopku sledili trem ključnim vidikom znanstvenih ocen vsake aktivne snovi: da je varna (neškodljiva zdravju ljudi v neposrednem ali posrednem stiku), specifična (učinkovita za zatiranje točno določenih škodljivih organizmov, sprejemljiva za neciljne organizme) in neobstoja (da razpade v enostavne kemične sestavine brez škodljivih vplivov na okolje). Stare aktivne snovi so bile ponovno ocenjene, nevarne pa izločene iz uporabe. Registracija določenega FFS se podeli za največ deset let in se lahko večkrat podaljša, če je ustrezno. Če na podlagi tehničnih in znanstvenih spoznanj obstaja utemeljen sum, da neko že registrirano FFS pomeni nevarnost za zdravje ljudi in okolje, je minister za kmetijstvo pristojen za to, da njegovo uporabo omeji ali prepove, kot se je to že zgodilo zaradi več primerov onesnaženja voda in zastrupitve čebel.

Na ravni Evropske unije se področje FFS ureja tudi z zakonodajo, ki se nanaša na varstvo voda. Pomembne direktive s tega področja so Okvirna vodna direktiva (2000/60/ES)¹⁹ ter njeni hčerinski direktivi Direktiva o podzemnih vodah (2006/118/ES)²⁰ in Direktiva o okoljskih standardih kakovosti na področju vodne politike (2008/105/ES)²¹. Ob prilagajanju notranje zakonodaje zahtevam Evropske unije sta bili sprejeti dve uredbi, ki določata merila za doseganje ciljev Okvirne vodne direktive (2000/60/ES), in sicer Uredba o stanju površinskih voda (Uradni list RS, št. 14/09, 98/10, 96/13 in 24/16) in Uredba o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12 in 66/16). Ta dva predpisa med drugim določata okoljske standarde kakovosti za posamezna onesnaževala ali skupino onesnaževal, ki pomenijo veliko tveganje za vodno okolje ali tveganje, ki se prenaša po vodnem okolju, vključno s tveganjem za vode, ki se uporabljajo za odvzem pitne vode.

Od leta 2001 slovenski Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih vsem uporabnikom FFS nalaga obvezno izobraževanje (brez opravljenega izpita iz fitomedicine in potrdila o pridobitvi znanja iz fitomedicine (v nadaljnjem besedilu: izkaznica) teh sredstev ni mogoče kupiti) in pregledovanje naprav za nanašanje FFS na rastline. S posodobitvijo prognostične službe za varstvo rastlin leta 1997 se je izboljšala natančnost napovedi kritičnih obdobji za varstvo glavnih rastlin v pridelavi, informacije so postale pridelovalcem dostopnejše.

Vsi dosedanji ukrepi so bili usmerjeni k osveščanju uporabnikov o pravilni rabi FFS s poudarkom na varovanju podzemnih in površinskih voda, varovanju čebel, varnem

¹⁵ Odločba o prepovedi oziroma omejitvi prometa in uporabe strupenih substanc in iz njih izdelanih preparatov, ki se uporabljajo kot fitofarmacevtska sredstva. Uradni list RS, št. 29/96

¹⁶ Urek, G., Gartner, A., Gregorič, A. 1995. Onesnaženost krompirja in krompirišč z ostanki fitofarmacevtskih sredstev. Zbornik predavanj in referatov z 2. slovenskega posvetovanja o varstvu rastlin, 1995, str. 163–175

¹⁷ Maček, J. 1992. Kontaminacija tal in rastlinskih pridelkov z ostanki fitofarmacevtskih sredstev v Sloveniji v obdobju 1973–1991. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, 1992, vol. 59, str. 229–240.

¹⁸ Odredba o prepovedi ali omejitvi prometa oziroma uporabe fitofarmacevtskih sredstev, ki vsebujejo določene aktivne snovi. Uradni list RS, št. 105/01

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0060>

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0118>

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legaccontent/EN/TXT/?qid=1527169399930&uri=CELEX:32008L0105>

odstranjevanju odpadkov in odpadne embalaže FFS. Tudi spodbujanje integrirane in ekološke pridelave v kmetijski politiki je pripomoglo tako k preizkušanju biotičnega varstva in drugih nekemičnih metod, kjer so bile dosegljive, kot k svetovanju uporabe manj nevarnih, manj obstojnih in hitreje razgradljivih FFS ter k boljšemu nanosu teh sredstev.

Po podatkih iz leta 1995 je bilo 1.130 ha ali takrat skoraj četrtina intenzivnih sadovnjakov že vključena v Slovensko integrirano pridelavo sadja (SIPS), ki je vključevala tudi nanos FFS s posebnimi šobami za manjšo porabo vode in manjšim neciljnim zanašanjem. Med vsemi pridelovalci je imelo 93 % sadjarjev tehnično ustrezen pršilnik. Od tega jih je imelo pri zasebnih sadjarjih kar dve tretjini naprave prirejene za zmanjšano porabo vode, na sadjarskih posestvih pa je bilo takih pršilnikov kar 87 %²².

Po uvedbi plačil za okolje sprejemljivejše pridelovalne načine je v letu 2011 delež v integrirano pridelavo vključenih intenzivnih nasadov dosegel 56,51 %, v certificirano ekološko pridelavo je bilo vključenih 2,25 % ha (preglednica 1). Osnove integriranega varstva rastlin ter izbor okolju in potrošnikom prijaznejših FFS so postale temelj za integrirano pridelavo v sadjarstvu, zelenjadarstvu, vinogradništvu in poljedelstvu, ki se je v Sloveniji uveljavila tudi kot višja kakovost in je pri nekaterih panogah prepoznana tudi pri trženju (sadje in zelenjava).

Preglednica 1: Obseg (ha) integrirane in ekološke pridelave v sadjarstvu, zelenjadarstvu, vinogradništvu in poljedelstvu v letu 2011

	konvencionalna (ha)	integrirana (ha)	IP/konv. (%)	ekološka (ha)	EKO/konv. (%)
sadjarstvo	4.942,00	3.451,43	69,84	193,03	3,91
zelenjadarstvo	1.497,00	977,06	65,27	147,69	9,87
vinogradništvo	16.351,00	8.581,40	52,48	287,19	1,76
poljedelstvo	176.000,00	46.298,03	26,31	2399,99	1,36

Vir: MKGP

V Programu razvoja podeželja 2014-2020 so se sheme kmetijske pridelave spremenile, uvedeno je bilo obvezno integrirano varstvo rastlin v skladu z EU zakonodajo, integrirana pridelava pa je postala nadstandard na prostovoljni osnovi.

Zaradi značilnih podnebnih razmer ter pogojev in vrste pridelave Slovenija v porabi FFS odstopa od drugih evropskih držav. Med FFS se v Evropi proda največ herbicidov (42 %), nato fungicidov (39 %). V Sloveniji so na prvem mestu fungicidi (67 %), sledijo herbicidi (24 %) in insekticidi (7 %). Pri tem pa je treba poudariti, da je od vseh prodanih FFS 35 % anorganskih FFS – žveplo in baker.

V Sloveniji se je raba FFS v letih od 1990-2010 skoraj prepolovila: v letu 2010 je po podatkih ARSO²³ znašala 1.134 ton, leta 1992 pa 2031 ton. Pri strukturi rabe FFS je spodbudno, da prevladujejo manj nevarna sredstva. Med fungicidi več kot polovica količine pripada FFS na podlagi bakra in žvepla, med herbicidi je več kot tretjina FFS na podlagi glifosata, med insekticidi pa več kot polovica FFS na podlagi mineralnih olj, ki se lahko uporabljajo tudi v ekološkem kmetijstvu.

Preglednica 2: Prodaja FFS v Sloveniji leta 2010

SKUPINA FFS	PODSKUPINE	PRODAJA (T)	DELEŽ (%)
INSEKTICIDI	insekticidi na osnovi piretroidov	0,5	0,0
	insekticidi na osnovi kloriranih ogljikovodikov	0,2	0,0
	insekticidi na osnovi karbamatov	3	0,3

²² Tojnko, S., Schlauer, B., Vogrin, A. Slovenska integrirana pridelava sadja. Sodobno kmetijstvo 1996, vol. 29, 4, str. 171–175.

²³ http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=810

	insekticidi na osnovi organofosfornih spojin	7	0,6
	drugi insekticidi	51	4,5
	INSEKTICIDI SKUPAJ	62	5,5
FUNGICIDI	fungicidi anorganski na osnovi bakrovih spojin	52	4,6
	fungicidi anorganski drugi	405	35,7
	fungicidi na osnovi ditiokarbamatov	154	13,6
	fungicidi na osnovi benzimidazolov	375	33,1
	fungicidi na osnovi diazolov in triazolov	9,5	0,8
	fungicidi na osnovi diazinov in morfolinov	7	0,6
	drugi fungicidi	161	14,2
	FUNGICIDI SKUPAJ	789	69,6
HERBICIDI	herbicidi na osnovi fenoksi fitohormonov	16	1,4
	herbicidi na osnovi triazinov	24	2,1
	herbicidi na osnovi amidov	76	6,7
	herbicidi na osnovi karbamatov	8	0,7
	herbicidi dinitroanilinskih derivatov	8	0,7
	herbicidi na osnovi derivatov sečnine	7	0,6
	drugi herbicidi	115	10,1
	herbicidi regulatorji rasti rastlinske rasti	0,4	0,0
	HERBICIDI SKUPAJ	254	22,4
DRUGO	DRUGO SKUPAJ	29	2,6
SKUPAJ		1.134	100

Vir: MKGP, Fitosanitarna uprava RS, 2011

Z novo obsežnejšo revizijo aktivnih snovi FFS se je v zadnjih 10 letih število dovoljenih aktivnih snovi prepolovilo (pred revizijo 1.000 aktivnih snovi (a. s.), po njej okoli 500 a. s.) na trgu EU. Glavno merilo je bilo tveganje za zdravje ljudi in okolje.

4. SPLOŠNI CILJI NAP ZA OBDOBJE 2018-2022

Splošni cilj NAP je zmanjšanje vplivov in učinkov, ki jih lahko prinaša raba FFS, na zdravje in na okolje. Podrobnejši cilji NAP za obdobje 2018–2022 pa so naslednji:

- zmanjšanje tveganja v povezavi z rabo FFS.
- zmanjšanje tveganja in rabe FFS z uvedbo omejitve uporabe določenih FFS na javnih površinah,
- omejitev dostopnosti FFS za poklicno uporabo neprofesionalnim uporabnikom, spremljanje in preučitev možnosti za zmanjšanje tveganja, ki jih lahko prinaša uporaba FFS, ki vsebujejo problematične snovi (opredeljene z Uredbo (ES) 1107/2009), predvsem v primerih, kjer so na razpolago alternative,
- spremljanje tveganja za zdravje ljudi in živali zaradi ostankov FFS v hrani in krmi; spremlja se trend gibanja ostankov FFS v proizvodih iz EU in tretjih držav ter hrani slovenske pridelave,
- zmanjšanje ravni zdravju škodljivih aktivnih snovi v pitni vodi, zmanjšanje števila merilnih mest podzemnih voda, kjer je prisotno presežanje okoljskih standardov kakovosti za FFS, spremljanje onesnaženja površinskih vod s FFS,

- spodbujanje kmetijske pridelave z uporabo načel integriranega varstva rastlin na način, da se kemična FFS uporabijo le takrat, kadar je to nujno potrebno oz. ekonomsko upravičeno, zlasti s povečanjem ozaveščenosti uporabnikov o varni rabi FFS, spodbujanjem ekološke pridelave ter drugih sonaravnih kmetijskih praks,
- zagotavljanje obveščanja in usposabljanja uporabnikov FFS, pregledovanja naprav za nanašanje FFS in vzpodbujanje uporabe naprednih tehnik za zmanjšanje tveganja zaradi uporabe FFS.

Za doseganje teh ciljev se določijo način spremljanja, ukrepi in kazalniki tveganja, ki so opisani v naslednjem poglavju.

Splošni cilji NAP temeljijo na principu zmanjšanja tveganja zaradi uporabe določenih FFS v kmetijski pridelavi in zmanjšanju obsega prodaje FFS zaradi omejitve uporabe FFS v kmetijski pridelavi in na javnih površinah. Po podatkih Statističnega Urada Republike Slovenije je površina kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) v uporabi v letu 2016 obsegala 479.589 ha. Za kulture, ki se pridelujejo v večjem obsegu in za razširjene škodljive organizme (sadjarstvo, vinogradništvo, poljedelstvo) je na razpolago zadostno število potrebnih FFS, medtem ko je za kulture, ki se gojijo na manjših površinah in manj razširjene ŠO na razpolago manj FFS, kar je povezano z ekonomiko njihove prodaje. Kljub vlaganju v raziskave in razvoj na področju integriranega varstva rastlin v svetu in v RS v veliki meri niso dostopne učinkovite alternativne nekemične metode varstva rastlin, ki bi uspešno zamenjale uporabo kemičnih FFS ob zagotavljanju primerljive ravni varstva posevka ali nasada, kar ima neposreden vpliv na ekonomiko kmetijske pridelave. Ob dejstvu, da se v sistemu ocenjevanja aktivnih snovi v EU na podlagi kriterijev iz Uredbe (ES) 1107/2009 o dajanju FFS v promet umikajo iz EU trga določena FFS, na trg pa v zadostnem obsegu ne prihajajo nove metode varstva rastlin, postaja pomanjkanje ustreznih FFS za kmetijsko pridelavo v trenutnih pogojih precejšen problem. Zmanjšanje uporabe FFS se v danih razmerah lahko načrtuje z omejitvijo uporabe na javnih površinah. NAP se osredotoča na vse ukrepe za zmanjšanje tveganja, ki jih prinaša uporaba FFS, od izobraževanja in informiranja, tehničnih pogojev za trgovanje s FFS in njihovo uporabo preko spremljanja in uradnega nadzora nad uporabo FFS, pridelano hrano in pitno vodo; ter zmanjšanja uporabe FFS na javnih površinah.

S sprejemom ustreznih predpisov se omeji uporaba herbicidov na javnih površinah, s čimer se vzpodbudi uporaba in razvoj alternativnih nekemičnih metod. Prodaja in uporaba FFS se v naslednjem petletnem obdobju posledično zmanjša. Spodbuja se registracija in uporaba FFS z manjšim tveganjem, razvoj alternativnih nekemičnih metod varstva rastlin in zmanjšanje uporabe FFS.

5. SPREMLJANJE STANJA, CILJI, UKREPI IN KAZALNIKI TVEGANJA PO POSAMEZNIH VSEBINAH

Za vsak ukrep, zahtevan v zakonodaji (v ZfS-1 in Direktivi 2009/128/ES), so opisane obveznosti iz EU zakonodaje, način implementacije in urejenost v RS ter cilji, ukrepi in kazalniki tveganja za doseganje zastavljenih ciljev za obdobje 2018-2022, kakor ustreza posamezni vsebini.

5.1.Spremljanje prodaje in uporabe vseh FFS in FFS, ki vsebujejo problematične snovi

5.1.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s 4. členom Direktive 2009/128/ES morajo države članice določiti merljive cilje, ukrepe in roke za zmanjšanje tveganja ali uporabe kemičnih FFS. Spremljanje uporabe FFS, ki vsebujejo tako imenovane problematične snovi v skladu z Uredbo (EC) 1107/2009, določata drugi in tretji odstavek 1. točke 4. člena Direktive 2009/128/ES. Države članice morajo določiti kazalnike tveganja za spremljanje določenih nevarnih snovi.

5.1.2. Urejenost v RS

Raba FFS se spremlja na dva načina: preko spremljanja prodaje FFS in ocene rabe ter preko raziskav SURS, ki se izvajajo v skladu z določili Uredbe (ES) 1185/2009 o statistiki pesticidov.

Iz podatkov prodaje FFS se lahko izračuna kazalnik Pogostnost rabe – PR indeks in Obremenitveni indeks – OI. Izračuni teh dveh kazalnikov v Poročilu o napredku o izvajanju

Nacionalnega akcijskega Programa 2013-2015 iz statističnih podatkov o prodanih aktivnih snoveh in površinah pod posameznimi kulturami na povprečni ravni, v primerjavi z izračuni potencialne dejanske rabe določenih FFS na določenih kulturah, so pokazali, da se rezultati izračunov lahko signifikantno razlikujejo. Oba indeksa sta pri natančnejšem izračunu potencialne rabe FFS manjša od izračuna povprečne rabe za faktor 2. To primerjavo je možno izvesti le za aktivne snovi, ki imajo registrirano omejeno število rab. Pri večjem številu FFS na podlagi iste aktivne snovi in več registriranih rabah iz podatkov o prodaji ni mogoče ugotoviti, katera FFS so se uporabljala na katerih površinah oziroma kulturah. Tako sta ta dva kazalnika manj primerna za oceno uporabe vseh FFS v prometu.

Iz podatkov SURS o rabi FFS v kmetijstvu za leta, ko je izvedena raziskava, pa se lahko izračuna pogostost rabe FFS in obremenitev s pomočjo teh kazalnikov ter izvede primerjava z registrirano rabo teh FFS.

Problematične snovi, oziroma snovi, ki vzbujajo posebno skrb: Snovi, ki se uporabljajo v FFS, morajo biti predhodno odobrene na podlagi Uredbe (ES) 1107/2009 o dajanju FFS v promet, preden se registrirajo kot FFS v državah članicah in v RS. Na EU trgu so še prisotne snovi, ki so bile odobrene po predhodni EU zakonodaji (Direktiva 91/414/EES), pa še niso bile ponovno ocenjene v EU programu revizije odobritve v skladu s strožjimi kriteriji iz Uredbe (ES) 1107/2009. Predvideva se, da ob reviziji njihova odobritev v skladu z Uredbo (ES) 1107/2009 ne bo podaljšana. Take snovi se v skladu z definicijo 4. točke 3. člena uredbe (ES) 1107/2009 imenujejo problematične snovi – oziroma snovi, ki vzbujajo posebno skrb. Izmed štirih na EU ravni odobrenih tovrstnih snovi sta v RS v FFS registrirani dve: epoksikonazol in glufosinat.

Epoksikonazol: V RS je na podlagi te snovi registriran en pripravek, ki se uporablja kot fungicid za zatiranje povzročiteljev glivičnih bolezni v žitih (ječmen, pšenica, oves, rž, tritikala, pira). Je v postopku revizije v EU, njegova EU odobritev velja do 30. 4. 2019. V skladu z odločitvijo glede podaljšanja odobritve snovi v EU bo odločeno o statusu registracije pripravka v RS.

Glufosinat: V RS je na podlagi te snovi registriran en pripravek, ki se uporablja kot herbicid za zatiranje plevelov v sadovnjakih in vinogradih. Glufosinat je v postopku revizije v EU, njegova EU odobritev velja do 31. 7. 2018. V skladu z odločitvijo glede podaljšanja odobritve snovi v EU bo odločeno o statusu registracije pripravka v RS.

Javna služba za zdravstveno varstvo rastlin²⁴ bo pravočasno preučila alternative za uporabo teh snovi, preden se FFS na njihovi podlagi umaknejo s trga.

5.1.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: *Do konca obdobja tega NAP do leta 2022 tako imenovane snovi, ki vzbujajo posebno skrb, ne bodo več prisotne na evropskem in slovenskem trgu.*

Ukrepi in roki: *Umik FFS na podlagi teh snovi iz prometa v skladu z odločitvijo o odobritvi Evropske Komisije. Strokovnjaki Javne službe za zdravstveno varstvo rastlin v letu 2018 pripravijo pregled uporabe drugih FFS in alternativnih metod za zamenjavo teh FFS ter informacije posredujejo uporabnikom FFS.*

Kazalniki tveganja: *Spremljanje podatkov prodaje FFS, obseg prodaje FFS, ki vsebujejo snovi, ki vzbujajo posebno skrb, in ocena njihove uporabe za obdobje od 2018–2022 na podlagi podatkov o prodaji in registrirani uporabi, poraba FFS v kmetijstvu (PR in OI indeks) iz raziskave SURS, ter primerjava z registrirano rabo teh FFS. Zmanjšanje prodaje problematičnih snovi za 100 % do leta 2022.*

5.2. Ostanke FFS v hrani in krmi

5.2.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Na podlagi določil prvega odstavka 4. člena Direktive 2009/128/ES lahko države članice določijo cilje, ki vključujejo ostanke FFS v hrani in krmi.

²⁴

http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/zdravje_rastlin/javna_pooblastila_in_javna_sluzba/

5.2.2. Urejenost v RS

Uprava redno izvaja letni nadzorni program nad ostanki pesticidov v hrani in krmi v skladu z EU zakonodajo. Podatki se redno pošiljajo na Evropsko Agencijo za varno hrano, ki zbira podatke iz vseh držav članic in na podlagi njihovih poročil izdela letno poročilo o nadzoru nad ostankih pesticidov v EU. Uprava izdela letno poročilo o stanju v RS in ga objavi na svojih spletnih straneh.²⁵

Jemljejo se vzorci za analizo ostankov FFS na proizvodih v prometu tako iz EU in tretjih držav kot tudi iz domače pridelave.

Podatke iz nadzora se uporabi za spremljanje stanja na področju ostankov pesticidov v hrani in krmi na način, da se medsebojno primerja različne vire proizvodov in različne pridelave.

Poleg zgoraj navedenega se izvaja nadzor nad pravilno rabo FFS v RS, ki vključuje tako imenovano zeleno vzorčenje kmetijskih rastlin. Vzorčijo se deli kmetijskih rastlin pred spravilom pridelka za nadzor nad uporabo FFS, ki omogočajo ustrezno ukrepanje v primeru ugotovljenih nepravilnosti pri rabi FFS, preden se pridelki dajo na trg.

5.2.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Spremlja se vsebnost ostankov FFS v hrani in krmi, spremlja se primerjava ostankov med ekološko pridelanimi pridelki in ostalimi pridelki iz nadzora nad domačo pridelavo.

Ukrepi in roki: Ob pripravi Poročila o napredku NAP se pripravi poročilo o ostankih FFS in poročilo o zelenem vzorčenju po letih, ki omogoča ugotovitev trendov pri pojavljanju ostankov FFS v proizvodih in pravilni rabi FFS. Poročilo o ostankih v hrani in krmi se pripravi po postavkah proizvodov iz EU držav, iz tretjih držav, domače pridelave in ekološke pridelave. Poročilo je javno dostopno na spletnih straneh Uprave. Ko se trendi določijo, se sprejme ustrezne ukrepe, če so potrebni.

Poveča se nadzor (število vzorcev zelenega vzorčenja) nad uporabo FFS v času rasti kmetijskih rastlin, ki omogoča ukrepanje, preden kmetijski pridelki pridejo v prehransko verigo.

Kazalniki tveganja: Število vzorcev za analizo ostankov FFS v hrani in krmi, rezultati analiz ostankov za proizvode iz EU držav, tretjih držav in domače pridelave in ekološke pridelave; število vzorcev v zelenem vzorčenju in rezultati analiz, povečanje števila analiz na ostanke FFS v hrani in krmi za 10 % do leta 2022

5.3. Uporaba FFS na javnih površinah

5.3.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Na podlagi 5. člena Direktive 2009/128/ES morajo države članice zagotoviti ustrezno usposabljanje za uporabnike FFS. Na podlagi 6. člena Direktive 2009/128/ES pa morajo države članice sprejeti ukrepe, s katerimi omejijo prodajo FFS za poklicno rabo nepoklicnim uporabnikom FFS.

5.3.2. Urejenost v RS

V RS je sistem usposabljanja vzpostavljen²⁶, prav tako je vzpostavljen način prodaje FFS in kriteriji za določitev prodaje FFS za poklicno in nepoklicno rabo.²⁷ FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo se smejo v skladu s 15. členom ZFfS-1 prodajati samo kupcem, ki ob nakupu predložijo veljavno izkaznico o usposabljanju o FFS. Za nakup FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo, kupcu ni treba predložiti te izkaznice. Za vsako FFS se na podlagi kriterijev v odločbi o registraciji FFS navede način prodaje. Prodajalec lahko ob prodaji FFS od kupca zahteva legitimacijo, s katero preveri istovetnost kupca s podatki, navedenimi na izkaznici o usposabljanju.

Na podlagi usmeritev Vlade RS, ki se v okviru NAP zavzema za dolgoročno zmanjšanje tveganja, ki ga prinaša uporaba FFS za zdravje in za okolje, se uvedejo dodatni ukrepi za

²⁵ http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/ostanki_pesticidov/

²⁶ Glej točko 3.4.

²⁷ Pravilnik o pogojih za opravljanje prometa s fitofarmaceutskimi sredstvi ter o vodenju in posredovanju podatkov o prometu fitofarmaceutskih sredstev (Uradni list RS, št. 107/13)

omejevanje dostopa do FFS nepoklicnim uporabnikom: nepoklicnim uporabnikom se omogoči uporaba FFS, ki so dovoljena za uporabo tudi v ekološki pridelavi, in sicer tistih, ki so pakirana za uporabo na največ 500 m² površine. V ta namen se spremeni predpis, ki ureja kriterije za določitev FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo, za prilagoditev podjetij in uporabnikov FFS novim pogojem se predvidi ustrezno prehodno obdobje.

5.3.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Omeji se dostopnost FFS nepoklicnim uporabnikom in raba določenih FFS na javnih površinah.

Ukrepi in roki: Ministrstvo izda spremenjen Pravilnik glede uporabe FFS v katerem omeji oziroma prepove uporabo FFS na javnih površinah.

Ministrstvo pripravi nove kriterije glede rabe FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo.

Poveča se nadzor nad uporabo na javnih površinah, ki vključuje ceste, železnice, pokopališča, druge javne površine, vključno s površinami namenjenimi za šport in rekreacijo.

Kazalniki tveganja: Delež zmanjšanja prodaje FFS, ki so namenjena za poklicno rabo za 10% do leta 2022, število pregledov iz nadzora nad uporabo FFS na javnih površinah in delež ugotovljenih neskladnosti.

5.4. Usposabljanje o FFS

5.4.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu s 5. členom Direktive 2009/128/ES zagotoviti primerno usposabljanje za vse osebe, ki poklicno uporabljajo FFS, jih prodajajo in svetujejo. Usposabljanje mora biti začetno in nadaljevalno, vsebovati mora informacije o varovanju zdravja in okolja ter zmanjšanju tveganja zaradi rabe FFS. Države članice morajo pooblastiti organizacije za izvajanje usposabljanja, ki izdajo udeležencem usposabljanja potrdila. Sistem izdajanja potrdil mora omogočati njihovo obnovo in odvzem.

5.4.2. Urejenost v RS

V RS je bil sistem usposabljanja uporabnikov, distributerjev FFS in predavateljev predpisan že leta 1994 na podlagi zakona, ki je urejal FFS. Po objavi tega zakona se je začelo vzpostavljati dodatno usposabljanje uporabnikov in prodajalcev FFS v praksi. Leta 2009, ko je bila objavljena Direktiva 2009/128/ES, je bilo dodatno usposabljanje v RS že dobro utečeno. Določbe Direktive 2009/128/ES so se prenesle v slovenski pravni red z novim ZfS-1 (22. do 26. člen ZfS-1). Nato se je na novo izdal pravilnik, ki ureja to področje: Pravilnik o usposabljanju o fitofarmaceutskih sredstvih, Uradni list RS, št. 85/13²⁸, s katerim se je dodala obveznost usposabljanja vseh svetovalcev, ki svetujejo rabo FFS in so se dopolnile vsebine, ki jih je treba podati v usposabljanju.

Usposabljanje je obvezno za uporabnike FFS za poklicno rabo, prodajalce FFS in svetovalce za FFS. Na usposabljanju po uspešno opravljenem izpitu udeleženci prejmejo izkaznico, ki jo morajo podaljševati na obnovitvenih tečajih. Odvzem izkaznice z zakonom ni predviden, izkaznica ima omejeno dobo veljavnosti.

Usposabljanje obsega:

- **osnovno usposabljanje**, na katerem prejmejo udeleženci izkaznico o usposabljanju z veljavnostjo 3 leta za svetovalce in prodajalce FFS ter 5 let za uporabnike FFS za poklicno rabo. Osnovno usposabljanje traja 35 ur za svetovalce za FFS, 20 ur za prodajalce FFS in 15 ur za uporabnike FFS.
- **nadaljnje usposabljanje**, na katerem udeleženci podaljšajo izkaznico, in sicer se ga morajo uporabniki FFS, ki so namenjena za poklicno rabo, udeležiti vsakih 5 let, svetovalci in prodajalci vsaka 3 leta. Nadaljnje usposabljanje traja 8 ur za svetovalce za FFS, 6 ur za prodajalce FFS in 4 ure za uporabnike FFS.

28

http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutska_sredstva/promet_uporaba_usposabljanje_i_naprave/usposabljanje_o_fitofarmaceutskih_sredstvih/

Usposabljanje izvajajo pooblaščen organizacije, ki so bile izbrane na podlagi javnega razpisa. Pooblaščen organizacije izpolnjujejo predpisane pogoje glede registracije dejavnosti za izobraževanje, kadrov, prostorov in opreme. Pooblastilo velja 5 let, po preteku 5 let se lahko podaljša. Z vsakim izvajalcem usposabljanja je sklenjena pogodba, ki se lahko zaradi morebitnih nepravilnosti odpove in se pooblastilo odvzame. Seznam izvajalcev usposabljanja je dostopen na spletnih straneh Uprave. V letu 2017 je teh izvajalcev 16.

Uprava s Pravilnikom o usposabljanju o FFS določa vsebino usposabljanja; na podlagi te vsebine je Uprava pripravila in izdala novo gradivo za usposabljanje o fitofarmaceutskih sredstvih²⁹, ki vključuje vse sestavine Priloge I Direktive 128/2009/ES:

- zakonodaja o FFS,
- informacije o ponarejenih FFS,
- informacije o tveganjih, ki jih prinaša uporaba FFS in ukrepov za zmanjšanje tveganja (tveganje za ljudi, simptomi zastrupitev s FFS ter informacije s področja spremljanja zdravja glede zastrupitev s FFS, tveganje za ne ciljne rastline in organizme, vodo in okolje),
- informacije o tehnikah in metodah integriranega varstva rastlin,
- informacije o izbiri FFS, ki imajo manjše tveganje,
- informacije o varovanju zdravja pri delu, varno delo pri mešanju škropilne brozge, uporabo osebne varovalne opreme, pravilnem polnjenju rezervoarja škropilnice, praznjenju, spiranju in zbiranju embalaže,
- informacije o varovanju vodnega telesa, ki se uporablja za odzem ali je namenjeno za javno oskrbo s pitno vodo pred onesnaženjem ali drugimi vrstami obremenjevanja,
- informacije o testiranju škropilnih in pršilnih naprav, njihovo kalibracijo (umerjanje) pred uporabo, pravilno uporabo vseh vrst škropilnih in pršilnih naprav, vključno z ročnimi in nahrbtnimi škropilnicami, za katere se ne zahteva redni pregled,
- informacije o ravnanju v primeru razlitja ali razsutja FFS, pravilnem skladiščenju in odstranitvi,
- informacije o obveznem izpolnjevanju predpisanega obrazca za evidentiranje rabe FFS in drugih metod varstva rastlin.

5.4.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: Zagotoviti učinkovit prenos znanja in novosti na področju FFS uporabnikom FFS, prodajalcem FFS in svetovalcem za FFS.

Ukrepi in roki: Sistem osnovnega in obnovitvenega usposabljanja za svetovalce, prodajalce in uporabnike FFS, ki so namenjena za poklicno rabo, je bil vzpostavljen že pred 14. decembrom 2014. Pooblaščen so izvajalci, ki izdajajo izkaznice. Ocenjujemo, da so se do sedaj vključili v usposabljanje vsi potencialni uporabniki FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo in prodajalci FFS. V naslednjem obdobju NAP od leta 2018–2022 se dalje izvaja obstoječi sistem usposabljanja.

V usposabljanje se vključujejo vsebine, ki na podlagi podatkov in analiz kažejo neustrezen nivo znanja pri rokovanju s FFS. Prav tako se vključujejo novosti z najširšega strokovnega področja, npr. informacije o novih standardih (na primer: SIST EN 16636:2015 Storitve zatiranja ŠO – zahteve in kompetence, ki jih morajo izpolnjevati ponudniki storitev zatiranja ŠO, da bi zaščitili zdravje ljudi, premoženje in okolje). Izvede se anketa med udeleženci glede kvalitete usposabljanja. Na podlagi odgovorov in predlogov udeležencev se usposabljanje nadgradi.

Kazalniki tveganja: Število izvedenih začetnih in nadaljevalnih usposabljanj o FFS, število udeležencev in število izdanih in podaljšanih izkaznic za svetovalce, prodajalce in uporabnike FFS, podatki iz inšpekcijskega nadzora sistema usposabljanja. Delež svetovalcev, ki opravijo osnovni tečaj, se poveča za 5 % do 2022 glede na število svetovalcev, ki so opravili usposabljanje v obdobju 2012-2017.

²⁹ Temeljna načela dobre kmetijske prakse rastlin in varne rabe fitofarmaceutskih sredstev: http://spletni2.furs.gov.si/FFS/IZO/UVHVVR_TISK_FFSDN79261-13_brosura_high.pdf

5.5. Zahteve za prodajo FFS

5.5.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu s 6. členom Direktive 2009/128/ES zagotoviti, da imajo distributerji za prodajo FFS dovolj usposobljenega kadra, ki ima potrdilo o dodatnem usposabljanju o FFS. Prodajalci FFS in svetovalci za FFS morajo biti v času prodaje FFS na voljo kupcem za nudenje informacij glede pravilne in varne rabe FFS. Manjši distributerji, ki prodajajo samo FFS z manjšim tveganjem za neprofesionalne uporabnike, so lahko oproščeni teh obveznosti. FFS za profesionalno uporabo se lahko prodajajo le kupcem, ki imajo izkaznico o usposabljanju. Kupcem FFS za neprofesionalno uporabo je treba ob času prodaje nuditi splošne informacije.

5.5.2. Urejenost v RS

Tudi sistem prodaje FFS je bil v RS prvič urejen že v letu 1994 s takratno zakonodajo. Predpisana je bila osnovna izobrazba, sistem dodatnega usposabljanja za prodajalce in odgovorne osebe v trgovinah in obveznost poročanja o prodanih količinah FFS. Način prodaje FFS, kot ga določa Direktiva 2009/128/ES, je implementiran z ZfFS-1 in Pravilnikom o pogojih za opravljanje prometa s fitofarmaceutskimi sredstvi ter o vodenju in posredovanju podatkov o prometu fitofarmaceutskih sredstev (Uradni list RS, št. 107/13).³⁰

Pogoji za distributerje FFS: Sistem prodaje FFS je v RS urejen z 10. do 16. členom ZfFS-1, ki določajo, da morajo imeti distributerji, ki prodajajo FFS na debelo in drobno, dovoljenje Uprave. Za pridobitev dovoljenja morajo izpolnjevati v Pravilniku predpisane pogoje glede sedeža, prostorov in kadra, Uprava pa jih ob izdaji dovoljenja vpiše v register distributerjev FFS. Distributerji morajo imeti zaposlenega svetovalca za FFS in prodajalca FFS. Prodajalci FFS in svetovalci za FFS morajo imeti izkaznico o opravljenem usposabljanju o FFS. Prodajalci FFS morajo biti kupcem v trgovini na razpolago ves čas prodaje FFS, medtem ko so svetovalci za FFS lahko prisotni krajši čas, njihova prisotnost pa mora biti objavljena na vratih prodajalne.

Prodaja FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo: Ob registraciji FFS Uprava na podlagi predpisanih kriterijev določi tudi način prodaje teh FFS in sicer ali se sme prodajati FFS tudi za nepoklicno rabo ali samo za poklicno rabo, kar se navede v odločbi o registraciji FFS. FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo, se smejo prodajati samo osebam, ki pri nakupu predložijo veljavno izkaznico o usposabljanju.

Izjema velja za distributerje, ki prodajajo samo FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo. Le-tem predpisanega kadra ni treba imeti. Vpisati pa se morajo v register distributerjev FFS pri Upravi, z namenom, da jim Uprava posreduje informacije glede pravilne in varne rabe FFS.

Prodajo FFS redno nadzira Inšpekcija Uprave v programu rednega nadzora.

Informacije glede pravilne in varne rabe FFS so nepoklicnim uporabnikom na razpolago v trgovinah v obliki letakov, brošur in zgibank o pravilni rabi pripravkov in varovanju zdravja in okolja; ter na spletnih straneh Uprave.

5.5.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Trgovine za prodajo FFS imajo ustrezen kader z izkaznico o usposabljanju o FFS, FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo se prodajajo samo na podlagi predložene veljavne izkaznice o usposabljanju o FFS; zbirajo se podatki o prodaji FFS.

Ukrepi in roki: Sistem prodaje FFS je bi vzpostavljen pred 14. decembrom 2014. Predpisani so pogoji za usposobljenost prodajalcev in svetovalcev, določena so FFS za poklicno in nepoklicno rabo in način prodaje FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo na podlagi predložitve izkaznice. V naslednjem obdobju NAP od leta 2018 do 2022 se spremlja prodaja FFS na ustaljen način. Prodajo FFS redno nadzira inšpekcija Uprave v programu rednega nadzora.

Poostri se nadzor nad prodajo FFS predvsem v delu, ki se nanaša na prepoved nakupa FFS nepoklicnim uporabnikom.

Kazalniki tveganja: Število trgovin s FFS, nadzornih pregledov trgovin in število kršitev, zmanjšanje deleža kršitev v trgovinah za 10 % v obdobju do 2022 glede na stanje iz obdobja 2012-2017

³⁰ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/115549>

5.6. Obveščanje in osveščanje o FFS

5.6.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu s 7. členom Direktive 2009/128/ES izvesti ukrepe za obveščanje javnosti o tveganjih, ki jih lahko pomenijo FFS, morebitni akutni in kronični učinki na zdravje, neciljne organizme in na okolje zaradi uporabe FFS in o možnosti uporabe nekemičnih alternativ.

Države članice morajo vzpostaviti sistem za zbiranje podatkov o akutnih zastrupitvah s FFS in če je možno tudi o kroničnih zastrupitvah, posebno med delavci in prebivalci, ki so stalno izpostavljeni FFS.

5.6.2. Urejenost v RS

Obveščanje javnosti je določeno z 37. členom ZFfS-1. Uprava na svoji spletni strani redno objavlja vse informacije o FFS, o predpisih, o registriranih FFS in njihovi uporabi, usposabljanju o FFS, prodaji in testiranju škroplilnih in pršilnih naprav. Uprava je sofinancirala objavo baze podatkov o lastnostih pesticidov PPDB (Pesticide Properties DataBase), ki je delno prevedena v slovenski jezik.³¹ Dostop do baze je urejen tudi s spletnih strani Uprave.

Spletne strani Uprave o fitofarmaceutskih sredstvih vsebujejo vse informacije, vezane na upravno področje dela dajanja v promet in uporabe FFS in so na razpolago tudi v angleškem jeziku.³²

Uprava vsako leto spomladi pripravi program obveščanja javnosti in izvede akcijo obveščanja o pravilni rabi FFS in tveganjih, ki jih lahko pomeni uporaba FFS za zdravje in okolje. Akcija zajema uporabo FFS na splošno in posebej tudi akcijo obveščanja uporabnikov FFS o varovanju čebel. Akcija obsega informacije na spletni strani Uprave, objave v vseh vrstah medijev vključno z nacionalno RTV mrežo ter izdelavo in distribucijo letakov in brošur.

Uprava v postopku registracije FFS na podlagi lastnosti in razvrščanja snovi in pripravka določi, katera FFS morajo biti označena kot nevarna za čebele. Nevarnost FFS za čebele mora imetnik registracije FFS označiti na etiketi, dodati mora v RS predpisan dodatni grafični znak, določen s Prilogo 1 k Uredbi o izvajanju uredb (ES) in (EU) o dajanju fitofarmaceutskih sredstev v promet (Uradni list RS, št. 5/2015).

Na spletni strani Uprave je dostopen seznam FFS, ki so nevarna čebelarjem, seznam FFS z nizkim tveganjem, seznam FFS, ki se lahko uporabljajo v ekološki pridelavi in seznam FFS, ki so dovoljena za nepoklicno uporabo.³³ To je nadstandard in posebnost RS, saj navedba znaka za nevarnost za čebele in posebnih seznamov FFS ni predpisana z EU zakonodajo.

V sodelovanju z deležniki, predvsem Čebelarstvo Slovenije (ČZS)³⁴, KGZS in GIZ fitofarmacije se izdelajo in razdelijo letaki, navodila in brošure za informiranje uporabnikov FFS in širše javnosti. Izdelane so bile brošure z naslednjimi vsebinami: osebna varovalna oprema, spiranje in zbiranje odpadne embalaže in odpadkov FFS, pravilna uporaba FFS, pravilna uporaba FFS za nepoklicne uporabnike, priporočila za varno uporabo FFS, priporočila za varovanje čebel, pravilna uporaba škroplilne tehnike, ponaredki FFS, navodila za uporabnike in distributerje FFS o ravnanju z odpadnimi FFS, ki vsebujejo nevarne snovi in njihovo embalažo.

Letaki, navodila in brošure se v tiskani obliki razdelijo v trgovinah, ki prodajajo FFS, v elektronski obliki pa so na voljo javnosti preko spletnih strani Uprave.³⁵

Natisnjeno gradivo se razdeli tudi na tečajih za usposabljanje o FFS, preko svetovalne službe in preko raznih konferenc, seminarjev in strokovnih srečanj, kjer sodelujejo sodelavci Uprave.

³¹

http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutska_sredstva/registracija_fitofarmaceutskih_sredstev/

³² http://www.uvhvvr.gov.si/en/areas_of_competence/plant_protection_products/

³³ <http://spletni2.furs.gov.si/FFS/REGSR/index.htm>

³⁴ Čebelarstvo Slovenije, Brdo 8, 1225 Lukovica; <http://www.czs.si/>

³⁵

http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutska_sredstva/promet_uporaba_usposabljanje_in_naprave/uporaba_ffs/brosure/#c19176

Zbiranje podatkov o akutnih zastrupitvah s FFS: V okviru Ministrstva za zdravje se zbirajo podatki o akutnih zastrupitvah in sicer na dveh ravneh:

Nacionalni inštitut za javno zdravje zbira podatke o bolnišničnih obravnavah,

Klinični center, Center za zastrupitve zbira podatke o urgentnih obravnavah.

Podatki o kroničnih zastrupitvah s FFS: Podatki o kroničnih zastrupitvah se v RS zaenkrat ne spremljajo. V okviru nacionalnega humanega biomonitoringa (HBM) se je v prvi fazi (2017–2014) določilo izpostavljenost nekaterim prepovedanim pesticidom (organoklorni pesticidi iz skupine POPs). V naslednjem obdobju (2018–2022) se predvideva razširitev tudi na nekatere druge pesticide. S HBM se določi agregatna izpostavljenost, to je izpostavljenost iz vseh možnih virov, kar pomeni, da morebitna izpostavljenost ne izvira nujno od FFS, saj se iste snovi lahko uporabljajo tudi kot biocidni pripravki. Določanje biomarkerjev učinkov FFS bi morala biti ena od dolgoročnih aktivnosti.

V tekočem ciljnem raziskovalnem projektu z nazivom » Izpostavljenost otrok in mladostnikov izbranim kemikalijem iz okolja (2016–2019)« se predvideva tudi določanje nekaterih pesticidov (organofosfornih insekticidov, piretroidov in glifosata). Projekt bo zaključen septembra 2019.

5.6.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: *Izvajajo se akcije za informiranje javnosti o tveganjih, ki jih pomenijo FFS, zmanjšuje se število primerov akutnih zastrupitev pri ljudeh, uvaja se spremljanje kroničnih zastrupitev pri poklicnih uporabnikih FFS. Poleg ukrepov za varovanje zdravja se izvajajo ukrepi za varovanje čebel in okolja.*

Ukrepi in roki: *Vsako leto se pred začetkom rastne sezone izvede akcija obveščanja javnosti o pravilni uporabi FFS ter v sodelovanju s ČZS akcija o varovanju čebel pri nanašanju fitofarmaceutskih sredstev v medijih. V sodelovanju z GIZ fitofarmacije in KGZS se izdelajo in razdelijo navodila, informativni letaki in priročniki za obveščanje in osveščanje uporabnikov FFS in druge javnosti.*

V sodelovanju z UKCL, Centrom za zastrupitve in Kliničnim inštitutom za medicino dela, prometa in športa, se zbirajo podatki o akutnih zastrupitvah s FFS, vzpostavi se tudi spremljanje možnih posledic zaradi kronične izpostavljenosti pesticidom pri poklicnih uporabnikih FFS (biomonitoring na delovnem mestu).

Kazalniki tveganja: *Število izvedenih informativnih akcij, število in vrsta izdelanih navodil, letakov, brošur ali priročnikov. Število akutnih zastrupitev s FFS pri ljudeh in trend gibanja števila akutnih zastrupitev s FFS. MZ in MDDSZ vzpostavita program spremljanja znakov kronične izpostavljenosti FFS pri poklicnih uporabnikih do konca obdobja tega NAP. Število padcev čebeljih družin zaradi dokazanega vzroka zastrupitev s FFS in trend gibanja tega števila.*

5.7. Pregled naprav za nanašanje FFS v uporabi

5.7.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu z 8. členom Direktive 2009/128/ES zagotoviti, da se naprave za nanašanje FFS v uporabi pregledajo v rednih intervalih in da se uporabljajo le naprave, ki so uspešno prestale pregled v skladu s predpisanimi normativi, določenimi v Prilogi 2 Direktive 2009/128/ES. Za ta namen morajo pooblastiti organizacije za izvajanje pregledov in določiti sistem in organizacijo izdaje potrdil o pregledanih napravah, ki bodo omogočala vzajemno priznavanje potrdil med državami članicami, če je časovni okvir pregledovanja primerljiv. O pooblaščenih organizacijah obvestijo Komisijo. Države članice lahko predpišejo, da za določene manjše naprave pregled ni potreben. Vzpostavljen mora biti sistem preverjanja izvajanja pregledov naprav. Uporabniki FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo, morajo med periodnimi uradnimi pregledi sami opravljati redne preglede naprav pred njihovo uporabo v skladu z navodili, ki so jih prejeli na usposabljanju o FFS.

5.7.2. Urejenost v RS

V RS je pregled naprav za nanašanje FFS (v nadaljevanju: naprave) obvezen že od leta 1994. S takratno zakonodajo je bil predpisan tudi 2 letni interval rednega pregledovanja naprav. Po uveljavitvi Direktive 2009/128/EC leta 2009 in implementacije njenih določb v slovenski pravni red z ZFFS-1 leta 2012, je bil ta interval na zahtevo KGZS podaljšan na 3 leta.

Shema pregledovanja naprav: V tem sistemu pregledov naprav so bile že večkrat pregledane vse naprave v uporabi; sistem je zelo pripomogel k izboljšanju tehnike in znanja na tem področju. Podatki o pregledanih napravah so navedeni v Poročilu o napredku NAP 2013-2015. Na dan 10. oktobra 2017 je bilo vpisanih v bazi 17.155 naprav z veljavnim potrdilom o pregledu.

Sistem in organizacija pregleda naprav sta predpisana s 27. do 30. členom ZFfS-1 in Pravilnikom o zahtevah glede pravilnega delovanja naprav za nanašanje fitofarmaceutskih sredstev in o pogojih ter načinu izvajanja njihovih pregledov (Uradni list RS, št. 101/2013).³⁶

Smejo se uporabljati le naprave, ki so na podlagi pregleda pridobile potrdilo o pravilnem delovanju in znak o rednem pregledu na vsaka tri leta.

Znak o rednem pregledu je nalepka, ki jo preglednik nalepi na napravo, če izpolnjuje prepisane pogoje. Znak ima neponovljivo številko in datum izdaje ter omogoča inšpektorju izvedbo hitrega nadzora nad dejstvom, ali je bila naprava pregledana ali ne.

Izjema za manjše naprave: Izjema velja le za ročne in nahrbtnne škropilnice in naprave za kontaktno uničevanje plevela in se ne uporabljajo kot traktorski priključek, za katere pregled ni potreben (Pravilnik ²⁶).

Tehnične zahteve, ki jih morajo izpolnjevati naprave so podrobneje določene v Pravilniku o zahtevah glede pravilnega delovanja naprav so povzete po prilogi II Direktive 2009/128/EC in takrat veljavnemu standardu EN 13790:2003.

SIST ISO EN 16122:2015: Standard EN 13790:2003 je bil leta 2015 preklican in v skladu z 20. členom Direktive 2009/128/EC je bil objavljen nov standard SIST ISO EN 16122-1- 4:2015 o tehničnih zahtevah, ki jih morajo izpolnjevati naprave za nanašanje FFS v uporabi. Standard glede tehničnih zahtev za naprave in njihov pregled prinaša spremembe, zaradi katerih je treba Pravilnik o pregledih naprav spremeniti. Standard je objavljen v angleškem jeziku in ga je treba kupiti pri Slovenskem inštitutu za standardizacijo (SIST)³⁷. Uprava pripravlja priročnik o tehničnih zahtevah in izvedbi pregledov naprav, ki bo olajšal razumevanje zahtev in postopkov novega standarda, tako za imetnike naprav kakor tudi za preglednike naprav.

Redna kalibracija naprav: Usposabljanje uporabnikov FFS vključuje praktični prikaz umerjanja in pregled opreme pred nanosom FFS.

Pooblaščen organizacije: Za pregledovanje naprav je v letu 2017 pooblaščenih 8 preglednikov, ki so bili izbrani na javnem razpisu in so z Upravo sklenili pogodbo o pregledu naprav. Seznam pooblaščenih preglednikov je dostopen na spletnih straneh Uprave. Uprava je poslala informacijo o pooblaščenih preglednikih Evropski komisiji. Pregledniki naprav se udeležujejo BTSF izobraževanj in SPISE sestankov.

Nadzor nad izvajanjem pregledov naprav: Izvajanje pregledov naprav in preglednikov nadzira Inšpekcija Uprave v programu rednega nadzora.

Vzajemno priznavanje pregledov naprav: 30. člen ZFfS-1 omogoča vzajemno priznavanje pregledov naprav iz drugih držav članic na podlagi vloge imetnika naprave, če je pregled opravil uradno pooblaščen preglednik druge države članice in se pregledi v tej državi opravljajo v tri letnem ali krajšem intervalu. Uprava je doslej priznala eno potrdilo o pregledu naprave iz Nemčije.

Tehnične zahteve, ki jih morajo izpolnjevati nove naprave, ki so dane v promet, ureja Direktiva 2009/127/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o spremembah Direktive 2006/42/ES glede strojev za nanašanje pesticidov. Po 1. maju 2013 ureja tehnične zahteve dodatno tudi standard SIST ISO EN 16119-1- 4:2013, ki je bil objavljen 1. maja 2013 in je zamenjal nekatere prejšnje standarde. Imetniki novih naprav morajo v RS pridobiti pri pooblaščen organizaciji znak o rednem pregledu, čeprav se pregled za nove naprave ne zahteva. Zahteva pa se vpis nove naprave v evidenco pregledanih naprav z namenom vodenja evidence novih naprav in spremljanja obdobja, po katerem morajo biti nove naprave pregledane. Pri izdaji teh znakov pooblaščen pregledniki ugotavljajo, da nove naprave vedno ne izpolnjujejo predpisanih zahtev, zaradi česar nastanejo problemi pri izdajanju znakov. Če naj preglednik izda znak o brezhibnem delovanju nove naprave, mora biti nova naprava brez napak

³⁶ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=2013101&stevilka=3679>

³⁷ Slovenski inštitut za standardizacijo, Šmartinska cesta 152, 1000 Ljubljana; <http://www.sist.si/>

in pomanjkljivosti. V nasprotnem primeru je potreben pregled in odprava pomanjkljivosti. V primeru pomanjkljivosti naprave se izdaja znaka zavrne, čeprav je naprava nova.

Ministrstvo pridelovalce spodbuja k zmanjšanju zanašanja škropilne brozge in napredku pri uporabi škropilne tehnike za zmanjšanje zanašanja. V ta namen se preučijo strokovne podlage za izdajo tehničnega predpisa.

5.7.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Stanje strojnega parka pri napravah za nanašanje FFS se stalno izboljšuje. V prakso se implementira nov standard SIST ISO EN 16122-1- 4:2015 o tehničnih zahtevah, ki jih morajo izpolnjevati naprave za nanašanje FFS v uporabi.

Ukrepi in roki: Minister v letu 2018/2019 sprejme spremembe Pravilnika, ki ureja naprave za nanašanje FFS, na način, da se bo implementiral nov standard SIST ISO EN 16122-1-4:2015. Ministrstvo v okviru programov razvoja podeželja vzpodbuja nakup novih naprav, ki so tehnično bolj ustrezne. Uprava po objavi pravilnika pripravi in izda Priročnik o tehničnih zahtevah za naprave v uporabi in njihovo pregledovanje. Ministrstvo obvesti Ministrstvo za gospodarstvo o neizpolnjevanju predpisanih zahtev novih naprav, ki se dajejo na trg.

Kazalniki tveganja: Število pooblaščenih izvajalcev pregledov naprav in število izvedenih pregledov, število pregledanih naprav, število skladnih naprav s standardom, število novih naprav v uporabi, povprečna starost naprav v uporabi; število inšpekcijskih kontrol preglednikov naprav in imetnikov naprav ter število in vrsta kršitev; število vzajemnih priznavanj pregledov naprav (število vlog in število izdanih potrdil/ znakov). Ključni kazalnik je posodobitev naprav za nanašanje FFS, zmanjšanje povprečne starosti naprav za 2 leti do konca obdobja 2022.

5.8. Tretiranje s FFS iz zraka z zračnimi plovili

5.8.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu z 9. členom Direktive 2009/128/ES prepovedati tretiranje s FFS z zračnimi plovili. Izjemoma ga lahko dovolijo pod določenimi pogoji.

5.8.2. Urejenost v RS

Prepoved tretiranja s FFS iz zraka: Tretiranje s FFS z zračnimi plovili v RS ni dovoljeno že od leta 1994, ko je bilo prepovedano s takratnim zakonom, ki je urejal področje FFS. Enako 31. člen ZfS-1 določa, da tretiranje s FFS iz zraka z zračnim plovilom ni dovoljeno.

Izjeme in pogoji: Dovoljene niso nobene izjeme.

5.8.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: V RS se FFS ne nanašajo z zračnimi plovili.

Ukrepi in roki: Prepoved tretiranja z zračnimi plovili je v veljavi.

Kazalniki tveganja: Tretiranje s FFS iz zraka je prepovedano z ZfS-1, predvidena ni nobena derogacija, tveganja iz tega naslova ni treba spremljati.

5.9. Obveščanje javnosti

5.9.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu z 10. členom Direktive 2009/128/ES lahko države članice vključijo v NAP načine obveščanja javnosti, predvsem oseb, ki so lahko izpostavljene zanašanju FFS.

5.9.2. Urejenost v RS

Obveščanje javnosti o zanašanju FFS: Napotki za uporabo FFS ob območjih, na katerih prebivajo ljudje, so določeni v zakonodaji o FFS. V Pravilniku o pravilni uporabi FFS (Uradni list RS, št. 71/14)³⁸ so predpisani ukrepi za preprečevanje zanašanja pri uporabi FFS na splošno in na območjih, kjer prebivajo ljudje, kot so varnostni pasovi, varnostne pregrade in obveščanje. Uporabniki FFS, katerih zemljišča mejijo na vrtce, šole, otroška in športna igrišča, zdravstvene ustanove, domove upokojencev ali druge tovrstne objekte, morajo najmanj 24 ur pred uporabo

³⁸ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11541>

FFS o tem obvestiti lastnika oziroma upravljavca objekta. V obvestilu mora biti navedeno trgovsko ime FFS, mesto, način, datum in predvidena ura tretiranja.

Meje med urbanimi in intenzivnimi kmetijskimi površinami so določene s prostorskimi načrti lokalnih skupnosti. Pri snovanju teh načrtov se morda polaga premalo pozornosti na vplive, ki jih bo obstoječe kmetovanje imelo na nove urbanistične površine, še posebno na intenzivnih kmetijskih območjih. V skladu z drugim odstavkom 25. člena Uredbe o prostorskem redu RS je treba pri načrtovanju poselitvenih območij podeželskih naselij in vasi zagotoviti sožitje med urbanimi in kmetijskimi funkcijami v podeželskih naseljih po načelu, da imajo kmetijske funkcije v tradicionalno agrarnih naseljih zaradi specifičnih tehnoloških pogojev praviloma prednost. Prihaja do pritožb prebivalcev inšpekcijskim službam glede zanašanja FFS s kmetijskih površin v bližino njihovih bivališč, zato je treba v bodoče v izogib nastajanju konfliktov pri načrtovanju novih poselitvenih območij in intenzivnih trajnih nasadov upoštevati tudi ta vidik.

5.9.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: Seznanitev lokalnih skupnosti in združenj občin s predlogom o določitvi načina rabe zemljišč ob meji med zazidalnimi in kmetijskimi zemljišči v prostorskem načrtu lokalnih skupnosti, s katerim bi preprečili zanašanje FFS na urbane površine v primeru trajnih nasadov.

Ukrepi in roki: Ministrstvo skupaj z Upravo po sprejetju tega NAP obvesti lokalne skupnosti in združenja občin o problematiki, ki se nanaša na pritožbe prebivalcev nad zanašanjem FFS iz kmetijskih na urbane površine in s predlogom o določitvi načina rabe zemljišč ob meji med zazidalnimi in kmetijskimi zemljišči v prostorskem načrtu lokalnih skupnosti.

Kazalniki tveganja: Število obvestil lokalnih skupnosti, število dogodkov, za katere so bile podane pritožbe inšpekcijskim službam in analiza dogodkov (delež upravičenih pritožb, regionalna razporeditev pritožb).

5.10. Posebni ukrepi za varovanje vodnega okolja

5.10.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu z 11. členom Direktive 2009/128/ES zagotoviti sprejetje ustreznih ukrepov za varovanje vodnega okolja, ki so skladni s predpisi, ki urejajo vode in predpisi, ki urejajo dajanje FFS v promet. Ti ukrepi morajo vsebovati dajanje prednosti pri registraciji FFS, ki se ne razvrščajo kot nevarna za vodno okolje ali niso navedena kot prioritete snovi v Direktivi 2000/60/EC; dajanje prednosti tehnikam tretiranja z nizkim zanašanjem; uporabo ukrepov za zmanjšanje tveganja pri zanašanju, spiranju in odtekanju FFS, zmanjšanje uporabe FFS ali prenehanje uporabe FFS ob cestah, železnicah, prepustnih površinah ali infrastrukturi v bližini voda, kjer lahko pride do onesnaženja voda.

5.10.2. Urejenost v RS

Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 110/02 - ZGO-1, 2/04 - ZZdl-A, 41/04 - ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, 60/17 - ZDMHS) ureja upravljanje voda ter vodnih in priobalnih zemljišč. Upravljanje z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči obsega varstvo voda, urejanje voda in odločanje o rabi voda. Področje varovanje vodnega okolja in posredno zagotavljanje pitne vode je urejeno s številnimi zakonskimi in podzakonskimi predpisi.

Vodovarstveni režim je v skladu s 74. členom zakona o vodah splošni pravni ukrep za zaščito vodnih teles površinskih in podzemnih voda, ki se uporabljajo ali so namenjena za javno oskrbo s pitno vodo, pred onesnaževanjem (npr. kmetijstvo) ali drugimi vrstami obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost voda ali na njeno količino.

V letu 2016 je bila sprejeta Uredba o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS, št. 67/16), ki določa Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016-2021 in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016-2021. Za izvedbo ciljev iz Uredbe o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja (Uradni list RS, št. 67/16) in obeh načrtov upravljanja voda, ki ju uredba določa, je bil sprejet Program ukrepov upravljanja voda (Sklep vlade št. 35500-7/2016/5 z dne 27. 10. 2016), ki določa ukrep »Dopolnilni ukrepi za zmanjšanje razpršenega onesnaževanja površinskih voda s fitofarmaceutskimi sredstvi (šifra ukrepa DUDDS23)«. Zadevni ukrep sta pripravili ministrstvo, pristojno za vode in ministrstvo,

pristojno za kmetijstvo in je vključen v KOPOP ukrepe. Ukrep je sestavljen iz naslednjih aktivnosti:

Površina vodovarstvenih območij v RS je v letu 2016 znašala 338.145 ha kar predstavlja 16,7 % površine države. Kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) na teh območjih je bilo 92.089 ha, kmetovalci pa so na teh območjih prijavi 72.244 ha GERK KZU. Na najozžjih vodovarstvenih območjih (VVO I) je bilo 2.370 ha KZU oziroma 1.983 ha GERK KZU.

Omejitve in ukrepi za zmanjšanje tveganja: Z določitvijo vodovarstvenega režima na vodovarstvenih območjih se v obliki prepovedi (npr. prepoved rabe fitofarmaceutskih sredstev na najozžjih vodovarstvenih območjih), omejitev (npr. omejitve rabe fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskih zemljiščih, ki se nahajajo na širših vodovarstvenih območjih) in zaščitnih ukrepov za posege v okolje na posameznem notranjem območju vodovarstvenega območja zagotavlja varovanje območja. Do konca leta 2017 je vlada sprejela trinajst vladnih uredb, ki določajo vodovarstvena območja. V obdobju od 2018-2020, za katerega je pripravljen predmetni NAP, se predvideva sprejetje novih vladnih uredb in povečanje števila oziroma obsega vodovarstvenih območij.

Poleg vodovarstvenih območij, ki so določena z vladnimi uredbami, je še vedno veliko vodovarstvenih območij določenih z občinskimi odloki, ki so jih sprejemale občinske skupščine do leta 2002 v skladu s takrat veljavnim zakonom o vodah in se jih v skladu s prehodnimi določbami sedanjega zakona še uporablja.

Podatki o varstvenih območjih, med katera se uvrščajo vodovarstvena območja, določena z uredbami Vlade RS, in varstveni pasovi, določeni z občinskimi odloki, se vodijo na Direkciji Republike Slovenije za vode³⁹, v okviru vodnega katastra

Znotraj vodovarstvenega območja so določene različne stopnje varovanja, ki so odvisne od naravnih značilnosti in stopnje ogroženosti vodonosnikov oziroma površinskih voda. Uredbe predvidevajo tri stopnje varovanja oziroma razvrstitve vodovarstvenih območij in sicer: VVO I (najožja območja), VVO II (ožja območja) in VVO III (širša območja).

Najstrožji režim varovanja velja na VVO I: Na kmetijskih zemljiščih v uporabi na VVO I je dovoljeno uporabljati le tista FFS, ki ne vsebujejo aktivnih snovi, ki jih je na najozžjih vodovarstvenih območjih prepovedano uporabljati. Seznam prepovedanih aktivnih snovi je objavljen na spletnih straneh Ministrstva za okolje in prostor⁴⁰. V uredbah so določeni tudi dodatni pogoji, ki jih je treba pri zatiranju ŠO na kmetijskih zemljiščih na najozžjih VVO obvezno upoštevati. Pri tem je še posebej pomembno, da mora biti raba FFS zgolj dopolnilni ukrep drugim nekemičnim ukrepom varstva rastlin, ki so lahko mehanski, biotični in biotehnični ukrepi. Prednost imajo nekemični ukrepi in uporaba tistih FFS, ki jih je dovoljeno uporabljati v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo. Zatiranje ŠO s kemičnimi ukrepi in uporaba FFS sta na VVO prepovedana v gozdu in na stavbnih zemljiščih, vključno z objekti prometne infrastrukture (ceste, železnice, ...).

Zakon o vodah določa tudi popolno prepoved uporabe FFS na priobalnih zemljiščih v tlorisni širini 15 metrov od meje brega voda 1. reda in 5 metrov od meje brega voda 2. reda, da se zaščitijo površinske vode.

ZFFS-1 na področju registracije FFS vključuje pogoje, ki se nanašajo na varovanje podzemnih in površinskih voda ter varovanje vodnih organizmov in jih mora izpolnjevati določeno sredstvo, da se lahko da v promet v RS, pri čemer se ocenjuje izpostavljenost zaradi zanašanja, površinskega odtekanja in odtekanja skozi drenažne sisteme. Glede na lastnosti določene aktivne snovi se lahko v odločbi o registraciji FFS določijo širši varnostni pasovi, kot so že določeni s predpisi, ki urejajo vode.

Vsebnost FFS v podzemni vodi se znižuje, toda v ravninskih predelih RS (Dravska in Murska kotlina), za katere je značilna intenzivna kmetijska dejavnost, nekatera FFS presegajo okoljski standard kakovosti, določen za podzemne vode⁴¹. V površinskih vodah se koncentracija in vsebnost različnih FFS z leti spreminjata. Koncentracija nekaterih FFS se sicer znižuje, vendar

³⁹ Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija za vode RS, Hajdrihova 28c, 1000 Ljubljana; <http://www.dv.gov.si/>

⁴⁰ http://www.mop.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/okolje/zakon_o_vodah/#c17920

⁴¹ Okoljski standardi kakovosti za podzemne vode so določeni z Uredbo o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12, 66/16)

se hkrati pojavljajo nove aktivne snovi, ki presegajo okoljske standarde kakovosti določene za površinske vode⁴², pri čemer so najbolj problematična porečja Mure, Drave in Savinje. Ministrstvo kmetijsko-okoljska-podnebna pridelovalce spodbuja k varovanju vodnih virov v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (ukrep KOPOP) iz Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020⁴³. V ukrep KOPOP, ki vključuje 19 operacij z obveznimi in izbirnimi zahtevami, kmetje vstopijo prostovoljno in se zavežejo, da bodo sprejete obveznosti izvajali najmanj pet let. Z izvajanjem ukrepov KOPOP pridelovalci prispevajo k ohranjanju ali izboljšanju vodnih virov.

Zahteve v okviru operacije varovanja voda so namenjene ohranjanju oziroma izboljšanju kakovosti vodnih virov in ohranjanju ter izboljšanju lastnosti in rodovitnosti tal. V izvajanje operacije varovanja vodnih virov se lahko vključijo upravičenci, katerih površine ležijo na prispevnih območjih vodnih teles do površinskih voda in območjih vodnih teles do podzemne vode iz NUV.

Poleg KOPOP ukrepa je znotraj PRP 2014-2020 naveden tudi ukrep M 4.1 – Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva, kjer ministrstvo pridelovalce spodbuja k nakupu novih naprav za nanašanje FFS, in razkuževanja semen s FFS, ki izpolnjujejo zahteve glede zmanjšanja zanašanja FFS.

5.10.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Preprečitev poslabšanja stanja voda zaradi onesnaževanja s FFS in doseganje dobrega stanja vodnih teles, kjer je stanje zaradi FFS slabo. Postopno zmanjševanje onesnaževanja s prednostnimi snovmi oziroma FFS, ki se razvrščajo kot prednostne snovi. Ugotovitev virov in odpravljanje vzrokov onesnaženosti s FFS na merilnih mestih podzemnih in površinskih voda, kjer je prisotno ponavljajoče se onesnaževanje s FFS; doseganje trenda zmanjševanja vsebnosti FFS na merilnih mestih podzemnih in površinskih voda.

Ukrepi in roki: Ministrstvo pristojno za okolje v sodelovanju z Ministrstvom pristojnim za kmetijstvo, Ministrstvom, pristojnim za zdravje in deležniki na lokalni ravni, v obdobju 2018-2022 izvedejo podrobnejše analize za ugotavljanje konkretnih vzrokov pojavljanja FFS na posameznih stalno onesnaženih merilnih mestih. Na podlagi ugotovitev se medresorsko uskladijo ustrezni ukrepi.

Kazalniki tveganja: Vsebnost FFS v vzorcih merilnih mest podzemnih in površinskih voda. Zmanjšanje deleža vzorcev podzemne in površinske vode, ki vsebujejo FFS za 10%, pri čemer se delež ne nanaša na snovi, ki predstavljajo stara bremena.

5.11. Monitoring pitne vode

5.11.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Države članice morajo v skladu z 11. členom Direktive 2009/128/ES zagotoviti sprejetje ustreznih ukrepov za varovanje vodnega okolja in oskrbo s pitno vodo, ki so skladni s predpisi, ki urejajo vode in predpisi, ki urejajo dajanje FFS v promet. Ti ukrepi morajo vsebovati dajanje prednosti pri registraciji FFS, ki se ne razvrščajo kot nevarna za vodno okolje ali niso navedena kot prioritete snovi v Direktivi 2000/60/EC; dajanje prednosti tehnikam tretiranja z nizkim zanašanjem; uporabo ukrepov za zmanjšanje tveganja pri zanašanju, spiranju in odtekanju FFS, zmanjšanje uporabe FFS ali prenehanje uporabe FFS ob cestah, železnicah, prepustnih površinah ali infrastrukturi v bližini voda, kjer lahko pride do onesnaženja voda.

5.11.2. Urejenost v RS

Monitoring pitne vode je predpisan s Pravilnikom o pitni vodi (Ur. list RS št. 19/04, 35/04, 26/06, 92/06, 25/09, 74/15 in 51/17). Namen monitoringa je preverjanje skladnosti pitne vode z zahtevami, ki jih mora izpolnjevati pitna voda, z namenom varovanja zdravja ljudi pred škodljivimi učinki zaradi kakršnegakoli onesnaženja pitne vode. Program opredeljuje mesta vzorčenja, pogostost vzorčenja, metodologijo vzorčenja, fizikalno-kemijske in mikrobiološke analize ter izvajalce vzorčenja in laboratorijskih preskušanj. Program vključuje preskušanja

⁴² Okoljski standardi kakovosti za površinske vode so določeni z Uredbo o stanju površinskih voda (Uradni list RS, št. 14/09, 98/10, 96/13, 24/16)

⁴³ Program razvoja podeželja 2014-2020: <https://www.program-podezelja.si/sl/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020>

pitne vode na pipah oziroma mestih, kjer se voda uporablja kot pitna voda znotraj oskrbovalnega območja. Program vključuje tudi preskušanja pitne vode v objektih za pakiranje pitne vode: na mestu, kjer se voda pakira. Izvajalec monitoringa je v skladu z določili Pravilnika o pitni vodi Zavod za zdravstveno varstvo Maribor, skupaj z drugimi zavodi za zdravstveno varstvo in Inštitutom za varovanje zdravja RS. Programi, poročila in informacije o monitoringu pitne vode so dostopni na spletni strani: Monitoring pitne vode⁴⁴.

Program monitoringa je izdelan za tekoče leto in vključuje zahteve za mejne vrednosti mikrobioloških, kemijskih in indikatorskih parametrov. FFS (aktivne snovi in njihovi metaboliti) bodo izpuščena iz tistih oskrbovalnih območjih, kjer v preteklih letih njihova prisotnost ni bila ugotovljena ne v programu monitoringa podzemne vode in ne v programu monitoringa pitne vode; zajete pa bodo aktivne snovi in njihovi metaboliti, ki so bili zaznani v pomembnejših koncentracijah v preteklih obdobjih monitoringa, v programu kakovosti podzemnih in površinskih voda, ter v programih notranjega nadzora in tista FFS, ki jih zahtevajo poročevalske tabele EU.

5.11.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Preprečitev poslabšanja stanja pitne vode zaradi onesnaženja s FFS in doseganje dobrega stanja. Ugotovitev virov in odpravljanje vzrokov onesnaženosti s FFS na merilnih mestih - pipah, kjer je prisotno ponavljajoče se onesnaževanje s FFS; doseganje trenda zmanjševanja vsebnosti FFS na merilnih mestih.

Ukrepi in roki: V Republiki Sloveniji se kot vir pitne vode uporablja podzemna voda, ki oskrbuje s pitno vodo okoli dve tretjini prebivalcev in površinske vode (Kras), ki oskrbujejo s pitno vodo okoli tretjino prebivalcev Slovenije⁴⁵. Ukrepi se zaradi navedenega navezujejo na ukrepe v povezavi z ukrepi za varovanje vodnega okolja (točka 3.10).

Kazalniki tveganja: Vsebnost FFS v vzorcih pitne vode. Doseganje trenda zmanjšanja deleža vzorcev podzemne in površinske vode, ki vsebujejo FFS za 10%, pri čemer se delež ne nanaša na snovi, ki predstavljajo stara bremena.

5.12. Zmanjšanje tveganja zaradi rabe FFS na posebnih območjih

5.12.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Tretji odstavek 4. člena direktive 2009/128/ES določa, da države članice na podlagi kazalnikov tveganja in kjer je to primerno ob upoštevanju tveganja ali ciljev zmanjšanja uporabe, doseženih že pred uporabo te direktive, določijo tudi časovne načrte in cilje za zmanjšanje uporabe FFS, zlasti če zmanjšanje uporabe pomeni ustrezno sredstvo za doseg zmanjšanja tveganja v zvezi s prednostnimi podatki, navedenimi v drugem odstavku 15. člena te direktive. Ti cilji so lahko vmesni ali končni. Države članice uporabijo vsa potrebna sredstva za doseg teh ciljev

Države članice morajo v skladu z 12. členom Direktive 2009/128/ES zaradi varovanja javnega zdravja in biotske raznovrstnosti zagotoviti, da se na posebnih območjih uporaba FFS omeji ali prepove. Vzodbuja se uporaba FFS z nizkim tveganjem (določenih v skladu s kriteriji iz Uredbe (ES) 1107/2009) in nekemičnih metod varstva rastlin. Ta posebna območja so:

- javne površine in površine, kjer se zadržujejo ranljive skupine (kot so definirane v 3. členu Uredbe (ES) 1107/2009):
- posebna varstvena območja (kot so definirana v Direktivah 2000/60/ES, 79/409/EES in 92/43/EES):
- na podoben način pa se obravnavajo tudi nedavno tretirane površine s FFS, na katerih morajo delati delavci.

5.12.2. Urejenost v RS

Pod 5.12.2.(a): Način rabe FFS na javnih površinah in površinah, kjer se zadržujejo ranljive skupine prebivalstva, ureja v RS ZFfS-1, ki v 34. členu določa, da se sme na javnih površinah uporabljati le nekemične metode za zatiranje ŠO. Do sedaj je ta uporaba urejena na način, da se pod določenimi pogoji, ki jih predpiše minister, na javnih površinah lahko uporabljajo FFS, ta derogacija pa ne velja za otroška in šolska igrišča. Minister je predpisal tudi način obveščanja o

⁴⁴ <http://www.mpv.si/>

⁴⁵ http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/pv_v_sloveniji_22_3_2016.pdf

tretiranju in označevanja tretiranih javnih površin, varnostni pas za preprečevanje zanašanja ter FFS časovno omejitev za dostop na tretirane površine.

V primeru uporabe FFS na javnih površinah in v nepoklicni rabi ne gre za zanesljivo in ekonomično pridelavo hrane. Pri teh uporabah gre večinoma za uporabo herbicidov za zatiranje plevela, ki jih lahko nadomestijo nekemične metode zatiranja (na primer: ročno odstranjevanje, stroji za mehansko odstranjevanje plevela ali košnjo, naprave in metode z uporabo vročine (para, vroča voda ali plamen) in podobno). Določene alternativne nekemične metode varstva rastlin obstajajo, pri varstvu okrasnih rastlin in v pridelavi hrane pa tudi ne nastane pomembna gospodarska škoda, če se kakšen plevel preveč razmnoži. Razen v nujnih primerih, kadar je to potrebno zaradi preprečevanja širjenja škodljivih plevelov ali drugih nujnih primerov v varstvu rastlin, za katere se sprejmejo ukrepi za preprečevanje širjenja v skladu za zakonom, se lahko uporaba herbicidov na javnih površinah omeji. Predlagamo omejitev uporabe herbicidov na javnih površinah ter omejitev prodaje FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo nepoklicnim uporabnikom. Ta omejitev bi doprinesla k precej zmanjšani nevarnosti in tveganju za zdravje in okolje zaradi rabe FFS, doprinesla pa bi tudi k splošnemu zmanjšanju obsega uporabe oziroma prodaje FFS.

Pod 5.12.2.(b): Natura 2000⁴⁶ je mreža posebej varovanih območij v Evropski uniji, katere namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti, in sicer tako, da varuje naravne habitate ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za Evropsko unijo. RS je določila 355 varovanih območij, od tega jih je 324 določenih na podlagi Direktive 92/43/EES o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in 31 na podlagi Direktive 79/409/EES o ohranjanju prostoživečih ptic.

Uporaba FFS v gozdovih je z Zakonom o gozdovih⁴⁷ prepovedana (31. člen ZG). V izjemnih primerih, povezanih z varstvom gozdov, se izjemoma lahko uporabijo dovoljena FFS. Dovoljenje za izjemno uporabo FFS, s katerim se določi tudi način njihove uporabe, izda Zavod za gozdove v upravnem postopku.

Za območja NATURA 2000 so na razpolago finančni programi Evropske unije za sofinanciranje naravovarstvenih projektov (LIFE +), naravi prijaznih oblik kmetovanja (sredstva za razvoj podeželja in iz strukturnih skladov) in drugih dejavnosti trajnostnega razvoja (sredstva iz strukturnih skladov).

Ministrstvo pridelovalce spodbuja, da za naravo skrbijo tudi z aktivnostmi, ki jih od leta 2015 izvajajo v okviru Ukrepa KOPOP iz Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020. V okviru ukrepa KOPOP se podpre nadstandardnim praksam kmetovanja na naravovarstveno pomembnih območjih (območjih, ki so pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti) namenjajo za izvajanje operacij: Posebni traviščni habitati (HAB), Traviščni habitati metuljev (MET), Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR) in Steljniki (STE). Te operacije se izvajajo na ekološko pomembnih območjih, kjer se pojavljajo vrste in habitatni tipi, katerih stanje ohranjenosti je neposredno odvisno od izvajanja ustrezne kmetijske rabe. K ohranjanju biotske raznovrstnosti pa prispevajo tudi operacije Ohranjanje habitatov strmih travnikov (KRA_S50), Grbinasti travniki (KRA_GRB), Planinska paša (PP), Visokodebelni travniški sadovnjaki (KRA_VTSA) ter operacija Ohranjanje mejic (KRA_MEJ), ki se je začela izvajati v letu 2017. Vse navedene operacije k ohranjanju biotske raznovrstnosti prispevajo z omejitvijo oz. prepovedjo uporabe gnojil in FFS. Podatki o primerjavi operacij/zahtev v okviru ukrepa KOPOP med leti 2015 in 2016 so vidni v *Analizi izvajanja PRP* na spletni strani Ministrstva.⁴⁸

Pod 5.12.2.(c): Dostop na nedavno tretirane površine s FFS, na katere morajo dostopati delavci, je določen z odločbo o registraciji FFS na podlagi Uredbe (ES) 1107/2009 na podlagi lastnosti FFS. V odločbi o registraciji FFS se predpiše delovna karenca, to je čas, ki mora preteči od konca tretiranja do vstopa delavcev na tretirane površine. Če FFS nima lastnosti, ki bi zahtevale določitev delovne karence, se upošteva čas, v katerem se FFS na rastlinah posuši. Delovna karenca je navedena v navodilu za uporabo FFS.

⁴⁶ Natura 2000; <http://www.natura2000.si/index.php?id=18>

⁴⁷ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO270>

⁴⁸ Analiza izvajanja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 do 30. 4. 2017

5.12.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Ministrstvo v okviru Programa razvoja podeželja 2014-2020 nadaljuje s spodbujanjem nadstandardnih kmetijskih praks z namenom ohranjanja biotske raznovrstnosti in okolja.

Ukrepi in roki: V okviru Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020 se zagotavlja izvajanje ukrepa M10 - Kmetijsko okoljska podnebna plačila (KOPOP) za izvajanje obveznih in izbirnih operacij za zmanjšanje rabe kemičnih FFS, spodbujanje uporabe nekemičnih metod varstva rastlin in FFS z manjšim tveganjem; ter ukrepa M11 – Ekološko kmetovanje (EK).

Uporaba herbicidov na javnih površinah in prodaja FFS nepoklicnim uporabnikom se omeji z ustrezno zakonodajo (spremenita se podzakonska predpisa). Ustrezno tej omejitvi se uskladijo odločbe o registracijah FFS.

Poostri se nadzor nad izvajanjem prepovedi oziroma omejitve uporabe FFS (herbicidov) na posebnih območjih.

Kazalniki tveganja: Število in delež kmetijskih gospodarstev, ki so vključeni v KOPOP in EK, delež KZU (delež njiv in trajnih nasadov) v KOPOP in EK, število novih naprav v uporabi za nekemično zatiranje ŠO, število ukrepov za zmanjšanje rabe FFS ter višina izplačanih sredstev za te ukrepe; obseg prodaje FFS v obdobju 2018–2022.

5.13. Ravnanje s FFS, z odpadno embalažo in odpadnimi FFS ter skladiščenje

5.13.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s 13. členom direktive 2009/128/ES morajo države članice sprejeti ukrepe za preprečevanje nevarnosti za zdravje in okolje, ki lahko nastanejo pri izvajanju naslednjih dejavnosti:

- ravnanje s FFS, skladiščenje, redčenje in mešanje FFS pred škropljenjem,
- ravnanje z odpadno embalažo FFS in odpadnimi FFS,
- odlaganje škropilne brozge, ki ostane v rezervoarju škropilnice po škropljenju,
- čiščenje škropilne opreme po škropljenju,
- zbiranje odpadnih FFS in embalaže v skladu z zakonodajo Unije.

Države članice morajo poskrbeti, da se uporabniki FFS, ki ne uporabljajo FFS za poklicne dejavnosti, izognejo nevarnim situacijam pri ravnanju s FFS. To lahko vključuje tudi uporabo FFS z nizkim tveganjem, pakiranja, pripravljena za takojšnjo uporabo in manjša pakiranja FFS.

Države članice morajo zagotoviti, da se FFS, ki so dovoljena za poklicno rabo, skladiščijo v prostorih, ki so zgrajeni tako, da se lahko prepreči neželene izpuste.

5.13.2. Urejenost v RS

Ukrepi za zmanjšanje tveganja pri ravnanju s FFS: Ravnanje s FFS in uporabo ureja ZFfS-1 in podzakonski predpisi na njegovi podlagi: Pravilnik o pogojih za opravljanje prometa s FFS⁴⁹ in Pravilnik o pravilni uporabi FFS (Uradni list RS, št 71/14). Predpisani so pogoji, pod katerimi se opravlja promet s FFS, vpis v register trgovin; pogoji, v katerih se skladiščijo in shranjujejo FFS (ustrezni prostori, kjer se prepreči neželene izpuste), ravnanje pri pripravi škropilne brozge, ravnanje z odpadnimi FFS in zbiranje odpadnih FFS v povezavi s predpisi, ki urejajo odpadke.

Veliko truda je vložena v obveščanje in informiranje javnosti. Teme o pravilni rabi in varne ravnanju s FFS in njihovimi odpadki so stalna tema usposabljanja uporabnikov FFS, ki je obvezno za uporabnike FFS za poklicno rabo. Veliko pa se teh usposabljanj udeležuje tudi uporabnikov FFS za nepoklicno rabo, ki želijo pridobiti izkaznico o usposabljanju.

Ravnanje s FFS, skladiščenje, redčenje in mešanje FFS pred škropljenjem: Pri registraciji FFS se predpiše osebna varovalna oprema, ki jo morajo uporabniki uporabljati pri pripravi škropilne brozge in škropljenju za posamezno sredstvo. Predpisano je, da pripravljanje škropilne brozge ni dovoljeno v neposredni bližini površinskih voda ali na površinah, kjer je veliko tveganje za odtekanje FFS v površinske vode, ali zunanjo kanalizacijo, ali v neposredni bližini objektov, ki

⁴⁹ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/115549>

se rabijo za oskrbo s pitno vodo in bi razlitje onesnažilo podzemno in pitno vodo. To je treba opravljati na mestih, kjer ni nevarnosti onesnaženja voda. Morebitno razlitje je treba prekriti z inertnim materialom in odstraniti kot nevarni odpadki v skladu s predpisi, ki urejajo odpadke. Ob večjih razlitjih je treba obvestiti Center za obveščanje (112). Skladiščenje: FFS mora uporabnik hraniti v originalni embalaži, ločeno od živil in drugih predmetov splošne rabe, izven dosega otrok, v pogojih temperature, vlage in svetlobe, kot jih je navedel proizvajalec na etiketi FFS. Za kmete se pripravijo kratka priporočila, kako naj bo urejeno skladiščenje FFS na kmetijah.

Ravnanje z odpadno embalažo in odpadnimi FFS ter zbiranje odpadnih FFS: Predpisano je, da mora uporabnik neočiščeno embalažo, ostanke FFS in FFS, ki jim je potekla uporaba, odstraniti kot nevarni odpadki v skladu s predpisi, ki urejajo odpadke. Temeljito izpraznjeno in očiščeno embalažo se odda v zbirne centre. GIZ fitofarmacije je v sodelovanju z Ministrstvom za okolje v preteklih letih vložil veliko truda v organiziranje zbiranja odpadne embalaže FFS, pravnih postopkih za čiščenje te embalaže in postavitev zbiralne mreže za zbiranje tovrstnih odpadkov ter obveščanje uporabnikov FFS. Danes ta zbiralna mreža dobro in uspešno deluje.

Odlaganje škropilne brozge in čiščenje škropilne opreme: Predpisano je, da ostankov škropilne brozge ni dovoljeno izpirati v površinske vode, vodnjake, ponikovalnice ali odtočne odprtine, greznice in zunanjo kanalizacijo. Prepovedano je točkovno izpuščanje vode pri čiščenju škropilnice. Ostanke škropilne brozge in vodo, uporabljeno za čiščenje naprav, je treba poškopiti na že tretirani površini ali na drugi biološko aktivni površini oziroma na sistemu biološke, fizikalne ali fizikalno-kemijske razgradnje na kmetijskem obratu. Na pobudo podjetij, ki prodajajo FFS, sta se do leta 2017 zgradili dve taki napravi za biološko in fizikalno razgradnjo odpadne vode, ki vsebuje ostanke FFS. Treba je določiti način odstranjevanja odsluženega materiala iz tovrstnih naprav.

Ukrepi za zmanjšanje tveganja pri ravnanju s FFS za uporabnike FFS, ki so dovoljena za nepoklicno rabo: Pri registraciji FFS se na podlagi kriterijev, kot so nevarnost za zdravje, vpliv na okolje in velikost embalaže (kriteriji so določeni v podzakonskem predpisu) določijo FFS z manjšim tveganjem, ki so namenjena uporabi nepoklicnim uporabnikom. Pri nakupe teh FFS kupcem ni treba predložiti izkaznice o usposabljanju o FFS. Seznam FFS z manjšim tveganjem je na spletni strani Uprave dostopen javnosti.⁵⁰

Pogoji skladiščenja v prometu FFS so v RS predpisani na naslednji način: prostori za skladiščenje FFS morajo biti v objektih, ki so zgrajeni iz kemično in fizikalno odpornih ter neinertnih materialov; notranje površine morajo biti obdelane na način, da omogočajo varno delo in hitro čiščenje; tla morajo biti zgrajena na način, da se prepreči neželene izpuste v okolje; v vseh prostorih skladišča mora biti urejeno prezračevanje; nameščena mora biti omarica s prvo pomočjo; temperatura, vlaga in svetloba morajo ustrezati pogojem skladiščenja FFS, ki jih je navedel proizvajalec FFS; nameščena mora biti umetna osvetlitev; skladišče mora imeti poseben prostor za začasno skladiščenje nevarnih odpadkov z dvema posodama, eno prazno, drugo z absorpcijskim sredstvom za razlite tekočine; garderobne prostore; sanitarije in prostore za umivanje s hladno in toplo vodo, tekočim milom in sušilcem za roke ali brisačami za enkratno uporabo. Delavci morajo imeti na razpolago osebno varovalno opremo. Skladiščni in prodajni prostori s FFS morajo biti varovani na način, da nepooblaščenim osebam nimajo dostopa.

5.13.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: S skladiščenimi FFS, odpadno embalažo in odpadki FFS deležniki ravnajo odgovorno in v skladu s predpisi, s čimer se prepreči tveganje pri ravnanju s FFS.

Ukrepi in roki: Inšpekcija Uprave v rednem programu nadzora nadzira izpolnjevanje pogojev skladiščnih prostorov za FFS v prometu in pri uporabnikih FFS. Zbiranje odpadnih FFS in odpadne embalaže se nadaljuje. Za kmete se pripravijo pisna priporočila, kako se pravilno skladiščijo FFS na kmetijah.

Kazalniki tveganja: Količina zbranih odpadnih FFS in embalaže. Število izvedenih inšpekcijskih pregledov skladišč pri distributerjih in uporabnikih FFS in število kršitev (zmanjšanje deleža kršitev za 10 % glede na obdobje 2012-2017) .

⁵⁰ Seznami FFS: <http://spletni2.furs.gov.si/FFS/REGSR/index.htm>

5.14. Integrirano varstvo rastlin

5.14.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s 14. členom Direktive 2009/128/ES morajo države članice privzeti vse potrebne ukrepe za promoviranje praks, ki vključujejo manjšo uporabo kemičnih FFS in vzpodbujajo uporabo nekemičnih metod varstva rastlin. Te prakse vključujejo integrirano varstvo rastlin in ekološko pridelavo. Države članice morajo omogočiti pogoje za izvajanje integriranega varstva rastlin, še posebno morajo zagotoviti profesionalnim pridelovalcem hrane ustrezne informacije, svetovalno službo za varstvo rastlin, ustrezna orodja za opazovanje ŠO in orodja za odločanje glede uporabe ukrepov varstva rastlin. Zagotoviti morajo, da vsi profesionalni pridelovalci hrane izvajajo splošna načela/ smernice integriranega varstva rastlin, ki so navedeni v Prilogi 3 k Direktivi 2009/128/ES in o tem poročati Evropski Komisiji. Poleg tega morajo vzpodbujati izvajanje posebnih načel /smernic za gojene rastline ali skupine gojenih rastlin.

5.14.2. Urejenost v RS

Integrirana pridelava se v RS izvaja že od leta 2003. Do konca leta 2014 se je izvajala v okviru kmetijsko okoljskih ukrepov Programa razvoja podeželja 2007-2013. Od leta 2015 integrirana pridelava sicer ni več del kmetijsko okoljskih ukrepov, ostaja pa kot prostovoljna nacionalna, slovenska shema kakovosti. Tako se lahko tisti kmetje, ki želijo pridobiti certifikat za integrirano pridelavo, prijavijo v kontrolo integrirane pridelave pri organizacijah za kontrolo in certificiranje integrirane pridelave.

Izvaja se integrirana pridelava poljščin, sadja, grozdja in zelenjave, ki spada med nacionalne sheme kakovosti. Tehnologija pridelave, postopki kontrole in način označevanja so določeni v pravilnikih o integrirani pridelavi in tehnoloških navodilih za integrirano pridelavo, ki jih vsako leto izda Ministrstvo.

Ukrepi za vzpodbujanje praks z manjšo uporabo FFS: Ministrstvo v okviru Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 vzpodbuja uporabo kmetijskih praks z manjšo uporabo FFS; Ukrep M10 - Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (ukrep KOPOP) (203.607.387 EUR), je namenjen ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks, ki predstavljajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Podpora je namenjena kmetijskim gospodarstvom (KMG), ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov ter s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam. Ukrep KOPOP sestavlja 19 operacij, znotraj katerih so obvezne in, kjer so na voljo, tudi izbirne zahteve. Upravičenec lahko na isti površini istočasno izvaja več operacij oz. zahtev, med katerimi so tudi operacije za zmanjšanje rabe FFS (tehnološki ukrepi (na primer: kolobar, setev, obdelava zemlje), nekemične metode za varstvo rastlin (na primer: mehansko zatiranje plevela, protiinsektne mreže, uporaba FFS z manjšim tveganjem, opustitev uporabe insekticidov). Privzete obveznosti KOPOP (obvezne in izbirne zahteve) mora upravičenec izvajati pet let.

Javna služba zdravstvenega varstva rastlin: Na podlagi koncesije Uprave deluje javna služba zdravstvenega varstva rastlin, ki spremlja razvoj in pojav pomembnejših ŠO v kmetijstvu ter v povezavi z vremenskimi razmerami in razvojem kmetijskih rastlin ugotavlja stopnjo ogroženosti nasadov in posevkov ter o tem opozarja pridelovalce in jim svetuje glede ustreznih ukrepov varstva rastlin. Javna služba pripravlja napovedi za varstvo rastlin pred glavnimi gospodarsko pomembnimi ŠO v vinogradništvu, sadjarstvu, hmeljarstvu, oljkarstvu, poljedelstvu in od leta 2015 tudi v vrtnarstvu. Obveščanje pridelovalcev poteka preko prognostičnih obvestil, ki so od leta 2014 v posodobljeni obliki dosegljiva na spletnem portalu Agromet⁵¹. Sicer že od leta 2002 deluje tudi elektronski portal FITO-INFO⁵² za objavo prognostičnih informacij in elektronsko obveščanje uporabnikov sistema po elektronski pošti in s pomočjo SMS-sporočil o pojavu nevarnih ŠO ter o potrebnih ukrepih varstva rastlin, vključno z opozorili ob morebitnih ujmah. Oba sistema sta medsebojno povezana.

Javna služba zdravstvenega varstva rastlin za izvajanje prognoze ŠO uporablja različne pripomočke za spremljanje ŠO, od lovilcev spor, svetlobnih vab, feromonskih vab, lepljivih plošč do novejših tehnik daljinskega spremljanja, kot je npr. 'Trapview'. Uporablja tudi prognostične modele, različno strojno, programsko in drugo opremo, ki omogoča meritve različnih

⁵¹ <http://agromet.mkgp.gov.si/pp/>

⁵² www.fito-info.si

parametrov, zbiranje in analiziranje ter dostopnost podatkov in meritev. Te se zagotavljajo iz številnih agrometeoroloških postaj, smiselno razporejenih po območjih RS z najbolj intenzivno kmetijsko pridelavo. Izpis njihovih lokacij s podatki meritev in opazovanj na posameznem območju je javno dostopen na Agrometeorološkem portalu Slovenije⁵³.

Za širšo uporabo sta bila razvita prognostična modula za spremljanje pojava jabolčnega zavijača in jablanovega škrupa, ki sta javno dostopna na Agrometeorološkem portalu in ju lahko uporabljajo tudi pridelovalci.

Strokovnjaki javne službe zdravstvenega varstva rastlin nudijo pridelovalcem tudi odgovore na različna vprašanja v zvezi s ŠO, svetujejo glede primernih ukrepov varstva rastlin ter glede varne in pravilne uporabe FFS. To izvajajo preko različnih oblik izobraževanj, osebnih in terenskih svetovanj, telefonskih in pisnih navodil.

Javna služba kmetijskega svetovanja: Skladno s programom dela na podlagi Uredbe o načinu in obveznostih izvajanja javne službe kmetijskega svetovanja (Uradni list RS, št. 60), kmetijski svetovalci nudijo strokovno podporo pri opazovalni dejavnosti v zvezi s ŠO rastlin in svetujejo o pravilni uporabi FFS, ki izhaja iz načel dobre prakse varstva rastlin in je skladna s splošnimi načeli integriranega varstva rastlin pred ŠO.

Splošna načela /smernice za integrirano varstvo rastlin so prenešeni iz Priloge III Direktive 2009/128/ES s 35. členom ZFFS-1 in Pravilnikom o integriranem varstvu rastlin⁵⁴, kjer so določene obveznosti profesionalnih pridelovalcev hrane, med drugim tudi vodenje evidence uporabe FFS in drugih metod varstva rastlin ter poročanje o njihovi uspešnosti. Na podlagi 50. člena ZFFS-1 inšpektor odredi ustrezne ukrepe, če ugotovi, da uporabnik FFS za poklicno rabo ne vodi in hrani podatkov o uporabi FFS, ali jih ne posreduje Upravi na zahtevo v skladu s tem zakonom. Inšpekcijski pregled na kmetijskem gospodarstvu zajema pregled evidence rabe FFS, potrdila o usposabljanju uporabnika, potrdila in nalepke o testiranju naprav za nanašanje FFS, skladiščnih prostorov za FFS in ravnanja z odpadnimi FFS, označb na embalaži semenskega materiala ter vzorčenje zelenih delov rastlin. Z zelenim vzorčenjem rastlin pred tehnološko zrelostjo se preverja pravilna uporaba FFS.

Pri uporabnikih je bilo v letu 2016 opravljeno skupno 4661 pregledov, ugotovljenih 451 nepravilnosti, kar predstavlja 9,67 % vseh pregledov, in uvedenih 70 prekrškovnih postopkov. Ugotovljene nepravilnosti se pretežno nanašajo na uporabo FFS na kulturi, za katero FFS ni registrirano ter vodenje evidenc. Na področju IVR je bilo izvedenih 190 pregledov, pri katerih inšpektorji niso ugotovili neskladnosti. V okviru pregleda IVR se pregleda ali uporabnik FFS izvaja preventivne ukrepe na vseh obdelovalnih površinah, ali izvaja ustrezne kolobar in ali uporablja metode varstva rastlin z nizkim tveganjem. V letu 2018 bo inšpekcija razširila nadzor tudi na druga splošna načela IVR.

Za večjo preglednost nad izvajanjem 8 splošnih načel integriranega varstva rastlin z namenom ozaveščanja uporabnikov FFS bo Ministrstvo pripravilo vprašalnik za uporabnike FFS za poklicno rabo, s pomočjo katerega bodo lahko ocenili svojo kmetijsko prakso in izvajanje IVR. Vprašalnik bo uporabnikom posredovan preko izvajalcev usposabljanja, ki bodo v tečajih usposabljanja namenili uro za skupinsko delo z udeleženci tečaja za izpolnjevanje vprašalnika.

Vzpodbude za razvoj specifičnih smernic IVR: Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – "Zagotovimo si hrano za jutri" (Uradni list RS 25/11), ki jo je sprejel Državni zbor marca 2011, opredeljuje razvoj kmetijstva skozi cilje trajnostnega razvoja in predstavlja skupen dokument vseh nosilcev razvoja agroživilstva, v katerem odgovornost za razvoj prevzemajo vsi deležniki ter Vlada Republike Slovenije. Kmetijstvo je razumljeno v svojem širšem pomenu, skupaj s povezanimi gospodarskimi panogami in s svojim vplivom na okolje, prostor in podeželske vire. Primarna naloga slovenskega kmetijstva je pridelava varne in čim bolj kakovostne hrane. V pridelavi je zato potrebno nadgrajevati visoke tehnološke, fitosanitarne in veterinarske standarde ter standarde varstva okolja in dobrobiti živali.

Splošni standardi integriranega varstva rastlin pred škodljivimi organizmi se v RS uveljavljajo z ZFFS-1 kot način trajnostnega razvoja kmetijstva in obvezna praksa.

⁵³ <http://agromet.mko.gov.si/APP/Home/METEO/-1>

⁵⁴ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11530>

Za uspešno implementacijo splošnih pravil v praksi je sistem treba nadgraditi s podrobnejšimi navodili za vse panoge kmetijske pridelave. Pri tem je potrebno poudariti, da splošna pravila integriranega varstva rastlin vključujejo vse stopnje tehnologije, od izbire zdravega (certificiranega/standardnega) semena/sadilnega materiala odpornih/tolerantnih sort posamezne kulture do skladiščenja pridelkov, kar pomeni, da gre dejansko za okolju prijazno celotno tehnologijo pridelave posamezne kulture.

Nadgraditi je treba dostopnost informacij pridelovalcem glede prepoznavanja ŠO in izvajanja primernih ukrepov ter prenos znanja v prakso v obliki informacij na spletnih straneh, v tiskanih brošurah, smernicah in navodilih ter osebnih nasvetov svetovalne službe.

Trajnostni razvoj kmetijstva, kot ga opredeljuje Evropska komisija s šestimi strateškimi cilji, vključuje med drugim spodbujanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, skrb za okolje, upravljanje s tveganji v kmetijstvu in razvoj svetovalne službe. Varovanje okolja in okolju prijazno kmetijstvo postajata v Evropski uniji zahteva in cilj. Za doseg te ciljev so namenjena finančna sredstva za razvoj specifičnih smernic integriranega varstva rastlin, za prenos znanja in informacij ter za razvoj nekemičnih metod varstva rastlin, ki bi lahko zamenjale rabo kemičnih FFS.

Cilji in naloge integriranega varstva rastlin, ki med drugim temeljijo na spodbujanju kmetijske pridelave z uporabo načel integriranega varstva na način, da se kemična FFS uporabijo le takrat, ko je to nujno potrebno oz. je ekonomsko upravičeno, bodo prenešeni v program dela Javne službe kmetijskega svetovanja. Pri svetovanju končnemu uporabniku se bodo uporabljale specifične smernice IVR, kot tudi rezultati strokovnih nalog javnih služb v proizvodnji kmetijskih rastlin.

Na podlagi Zakona o kmetijstvu so bili v letu 2017 z Uredbo o javnih službah strokovnih nalog v proizvodnji kmetijskih rastlin (Uradni list RS, št. 60) določeni Programi javnih služb, s katerimi se jasneje določa oblike in način izvajanja javnih služb na področju poljedelstva, vrtnarstva, sadjarstva, vinogradništva in oljkarstva. Cilj izvajanja teh programov je med drugim tudi žlahtnjenje, selekcija in introdukcija odpornih sort ter preizkušanje tehnologij pridelave, ki zagotavljajo trajnostno rabo naravnih virov in sledijo okoljskim ciljem v kmetijstvu.

Programi javnih služb v pridelavi kmetijskih rastlin se povezujejo s programi drugih javnih služb v pristojnosti Ministrstva, zlasti s tem programom in Programom razvoja podeželja, ciljnim raziskovalnimi projekti in drugimi projekti, ki jih financira Ministrstvo. Rezultati strokovnih nalog, izvedenih v skladu s Programi javnih služb v pridelavi kmetijskih rastlin, se bodo objavljali na spletnih straneh izvajalcev javnih služb in Ministrstva. Rezultati bodo uporabljeni pri razvoju nekemičnih metod in praks varstva rastlin, smiselno pa se bodo vključevali v smernice IVR.

5.14.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: Spodbujanje uporabe splošnih in specifičnih smernic integriranega varstva rastlin pred ŠO v kmetijsko pridelavo in spodbujanje alternativnih pristopov in tehnik na področju zatiranja ŠO.

Ukrepi in roki: Ministrstvo in Uprava spodbujata razvoj specifičnih smernic IVR, nekemičnih metod varstva rastlin, razvoj spletne strani IVR in drugih načinov posredovanja informacij in nasvetov pridelovalcem (demonstracijske kmetije in demonstracijski poskusi) ter koordinacijo in usklajeno delovanje javne službe kmetijskega svetovanja, javne službe zdravstvenega varstva rastlin in drugih strokovnih služb pri uvajanju posebnih načel IVR v kmetijsko pridelavo. Ministrstvo v 2018 pripravi vprašalnik za uporabnike FFS za poklicno rabo za oceno lastne prakse IVR in ga posreduje uporabnikom FFS preko usposabljanj o FFS .

Kazalniki tveganja: Obiskanost spletne strani z informacijami o integriranem varstvu rastlin⁵⁵, število izdelanih specifičnih smernic za integrirano varstvo rastlin, število opisanih nekemičnih metod varstva rastlin vključno s številom odpornih/tolerantnih sort, število demonstracijskih kmetij in število demonstracijskih poskusov s področja integriranega varstva rastlin. Do leta 2022 se izdelajo specifične smernice za vse glavne kulture.

⁵⁵ <https://www.ivr.si/>

5.15. Registracija FFS

5.15.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

Prvi odstavek 2. člena Direktive 2009/128/ES določa, da se določbe te direktive nanašajo na FFS, kot jih določa Uredba (ES) 1107/2009. Uredba (ES) 1107/2009 ureja dajanje fitofarmaceutskih sredstev v promet in njihovo uporabo. V tej uredbi so določeni postopki, zahtevana dokumentacija, način ocenjevanja in odločanja o odobritvi aktivnih snovi na EU ravni, registracija FFS v conah in na ravni držav članic. V skladu s 75. členom Uredbe 1107/2009 morajo države članice določiti pristojne organe za izvajanje obveznosti iz te uredbe. Zagotoviti morajo, da imajo ti pristojni organi dovolj ustrezno usposobljenega kadra z izkušnjami, ki bi obveznosti iz te uredbe izvajal uspešno in učinkovito. Kontaktne podatke morajo sporočiti Evropski Komisiji.

5.15.2. Urejenost v RS

Kot pristojni organ RS za izvajanje Uredbe (ES) 1107/2009 je z ZFfS-1⁵⁶ določena Uprava. Uprava v svojem sestavu nima zaposlenega dovolj strokovnega kadra za opravljanje obveznosti iz Uredbe (ES) 1107/2009: ocenjevanje aktivnih snovi, ocenjevanje FFS, ocenjevanje tveganj pri izdaji izjemnih dovoljenj in ocenjevanje tveganj pri ugotovljeni nepravilni rabi FFS v nadzoru. Zaradi podhranjene kadrovske zasedbe za opravljanje z uredbo zahtevanih nalog Uprava sklepa pogodbe za opravljanje strokovnih nalog s štirimi zunanjimi inštitucijami, na katerih so zaposleni strokovnjaki, ki jih je Uprava izobrazila za opravljanje teh nalog. Te naloge so ocena tveganj v toksikologiji, izpostavljenosti delavca, izpostavljenosti ostankom pesticidov v hrani in krmu, ekotoksikologiji, ocena vplivov na okolje, fizikalno kemijskih lastnosti z analitskimi metodami ter uporabe (učinkovitosti). Takšna organiziranost je neprimerna, ker se financiranje zagotavlja iz vsakoletnega proračuna, kar ne daje popolne varnosti zaposlenim. Stroški financiranja tega kadra so višji zaradi režijskih stroškov vseh štirih inštitucij. Koordinacija dela je izredno težavna, da se doseže, da vsi strokovnjaki, sedeči po različnih inštitucijah, opravljajo oceno na enem dosjeju istočasno, kar je zelo pomembno, saj je izvedba ocene vezana na roke, določene v uredbi. Mnogi od teh strokovnjakov opravljajo tudi druge naloge za inštitucijo, na kateri delajo, zaradi česar niso vedno na razpolago za te ocene, kadar bi morali biti. Pri izdaji dovoljenj za izjemne razmere, kjer je potreben hiter odziv (pregled dokumentacije in ustreznosti izjemne uporabe), Uprava zaradi kadrovske podhranjenosti ne more zagotoviti hitrega odziva. Prav tako ni dovolj kadra za pospeševanje uporabe FFS z manjšim tveganjem in FFS, primernih za ekološko pridelavo.

V primeru, da se kader za ocenjevanje zaposli na Upravi, se sredstva iz transferjev v javne zavode prerazporedijo na ustrezno proračunsko postavko Uprave, kar ne bi pomenilo dodatnih sredstev za proračun. Če bi RS imela ustrežnejšo kadrovsko strukturo in zasedbo na Sektorju za FFS v Upravi, bi lahko v postopku ocenjevanja aktivnih snovi za EU raven opravila več ocen in s tem pridobila več sredstev v proračun, saj vlagatelji plačajo stroške ocenjevanja v skladu z Uredbo o izvajanju uredb (ES) in (EU) o dajanju fitofarmaceutskih sredstev v promet.

5.15.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: *Vključitev strokovnjakov v okvir Uprave in kadrovska okrepitev, kar pomeni strokovno močen pristojni organ za ocenjevanje in upravljanje s tveganjem, ki izvira iz FFS; pospeševanje registracije in uporabe FFS z manjšim tveganjem in FFS, primernih za ekološko pridelavo.*

Ukrepi in roki: *Ministrstvo v skladu z Zakonom o izvrševanju proračunov RS in ob upoštevanju kadrovskega načrta predlaga spremembo organizacije Sektorja za FFS in kadrovske okrepitve pri Upravi tako, da se zaposlijo strokovnjaki – ocenjevalci v sestavi Uprave. Sredstva se zagotovijo s prerazporeditvijo na ustreznih proračunskih postavkah in ne pomenijo dodatnega stroška za proračun. Za namen pospeševanja registracij se znižajo takse za FFS z manjšim tveganjem.*

Kazalniki tveganja: *Število izdanih odločb o registraciji in dovoljenj po vrstah, število registracij FFS z manjšim tveganjem, število izdelanih ocen aktivnih snovi in conskih ocen FFS za EU raven, odzivni roki v primeru nujnih ukrepov.*

⁵⁶ ZFfS-1 in Uredba o izvajanju uredb (ES) in (EC) o dajanju fitofarmaceutskih sredstev v promet (Uradni list RS, št. 5/15)

5.16. Raziskave in razvoj

5.16.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s prvim odstavkom 4. člena Direktive 2009/128/S države članice vzpodbujajo razvoj in uvajanje integriranega varstva rastlin in alternativnih pristopov in tehnik z namenom zmanjšanja odvisnosti od uporabe kemičnih FFS.

5.16.2. Urejenost v RS

Ministrstva sodelujejo z javno raziskovalno agencijo RS pri podpori projektom Ciljnega raziskovalnega programa (CRP). V podporo strateškemu razvoju slovenskega kmetijstva, gozdarstva, varne hrane in ribištva ter vpliva FFS na zdravje ljudi ministrstva pripravljajo izhodišča za oblikovanje usmeritev in prioriteta področja raziskovanja za objavo javnega razpisa za izvajanje in financiranja sektorskega Ciljnega in raziskovalnega programa (CRP) "Zagotovimo.si hrano za jutri 2011-2020" in horizontalnega programa CRP. Z raziskovalno podporo ministrstva prispevajo k reševanju strateških vprašanj na prioriteta področjih kmetijstva in tudi specifičnih problemih, pomembnih za nadaljnji razvoj in ukrepanje na posameznih področjih resorjev. Med razpisane teme se uvrščajo tudi teme v povezavi z zmanjšanjem tveganja zaradi rabe kemičnih FFS in njihovim nadomeščanjem z varnejšimi metodami varstva rastlin, zmanjšanjem zanašanja FFS, proučevanjem novih metod integriranega varstva rastlin, razvojem novih tehnologij in alternativnih metod zatiranja ŠO, novimi tehnologijami v ekološki pridelavi ter drugih sonaravnih kmetijskih praksah ter vpliva FFS na zdravje ljudi.

Poleg nacionalnih raziskav je za to področje pomembna tudi vključenost RS v projekt EU 'ERA NET Core Organic' v okviru raziskav pod tematskim sklopom Rastlinska pridelava.

Za prenos znanja in strokovno delo za iskanje in razvoj novih tehnologij, rešitev ter alternativnih metod uporabi kemičnih FFS podpira projekte tudi v okviru Programa razvoja podeželja (PRP).

5.16.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilj: S podporo raziskavam se razvijajo nove tehnike integriranega varstva rastlin in nove alternativne metode varstva rastlin.

Ukrepi in roki: Ministrstva podpirajo raziskave in razvoj na področju zmanjšanja tveganja zaradi rabe FFS, integriranega varstva rastlin in razvoja alternativnih metod varstva rastlin za vsako posamezno leto v okviru programskega obdobja.

Kazalniki tveganja: Število podprtih projektov, rezultati projektov in obseg sredstev za projekte.

5.17. Uvajanje inovacij v kmetijstvo

5.17.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s prvim odstavkom 4. člena Direktive 2009/128/S države članice vzpodbujajo razvoj in uvajanje integriranega varstva rastlin in alternativnih pristopov in tehnik z namenom zmanjšanja odvisnosti od uporabe kemičnih FFS.

5.17.2. Urejenost v RS

Vlada Republike Slovenije je konec novembra 2017 sprejela Uredbo o izvajanju ukrepa Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (v nadaljevanju: PRP 2014–2020), s katero se celovito ureja izvajanje ukrepa Sodelovanje, ki ga sestavljajo štiri podukrepi, pri čemer se povsem na novo v tej uredbi urejata dva podukrepa, in sicer podukrep M16.2 - Podpora za pilotne projekte ter za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij (krajše: podukrep Razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij) in podukrep M16.5 - Podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam (krajše: podukrep Okolje in podnebne spremembe).

Oba podukrepa se lahko izvajata ali v manjšem obsegu kot pilotni projekt ali v večjem obsegu kot vsebinsko, časovno in finančno zahtevnejši projekt Evropskega partnerstva za inovacije – projekt EIP. Oba javna razpisa bosta objavljena v začetku leta 2018.

Za namen izvedbe ukrepa se mora vzpostaviti partnerstvo, ki ga sestavljajo najmanj trije člani, in sicer:

1. kmetijsko gospodarstvo in
2. pravna oseba, ki je registrirana za opravljanje dejavnosti svetovanja na področju kmetijstva, živilstva ali gozdarstva ter ni registrirana za opravljanje dejavnosti trgovine in
3. pravna oseba, ki:
 - a. je registrirana za opravljanje raziskovalne in razvojne dejavnosti in je vpisana v evidenco o izvajalcih raziskovalne in razvojne dejavnosti ali
 - b. opravlja dejavnost izobraževanja (študijski program najmanj prve stopnje, višješolski študijski program ali program srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja), na področju kmetijstva, živilstva oziroma gozdarstva.

Poleg članov lahko partnerstvo sestavljajo tudi drugi subjekti, če bo njihov prispevek prispeval k uresničevanju ciljev projekta.

Podpora iz podukrepa Razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij je namenjena izvedbi pilotnih projektov in projektov EIP na področju tehnološkega razvoja v kmetijstvu, gozdarstvu ali živilstvu. Temu podukrepu je skupaj namenjenih 8,8 mio. evrov v okviru PRP.

Podpora iz podukrepa Okolje in podnebne spremembe je namenjena spodbujanju pilotnih projektov in projektov EIP na področju razvoja rešitev, ki se nanašajo na varovanje okolja, blažitev oziroma prilagajanje podnebnim spremembam v kmetijstvu in gozdarstvu. Temu podukrepu je skupaj namenjenih 5,6 mio. evrov v okviru PRP.

5. 17.3. Cilji, ukrepi in kazalniki tveganja

Cilji: Razvoj novih oziroma izboljšanih proizvodov, praks, procesov ali tehnologij na področju kmetijstva, živilstva ali gozdarstva ter razvoja rešitev, namenjenih zmanjšanju negativnih vplivov kmetijstva ali gozdarstva na okolje, izvajanju skupnih pristopov na področju kmetijstva ali gozdarstva za varstvo biotske raznovrstnosti, izvajanju okoljsko učinkovite kmetijske pridelave na vodovarstvenih in drugih varovanih območjih ali zmanjšanju ali blažitvi oziroma prilagajanju na podnebne spremembe v kmetijstvu ali gozdarstvu.

Ukrepi in roki: Javni razpis za podelitev podpore iz podukrepa Razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij in podukrepa Okolje in podnebne spremembe v letu 2018.

Kazalniki tveganja: število pilotnih projektov in obseg sredstev, skupno število podprtih projektov, število podprtih projektov na področju trajnostnega varstva rastlin, število podprtih projektov na področju okoljsko učinkovitega kmetovanja na vodovarstvenim območjih. »

6. KAZALNIKI TVEGANJA

6.1. Obveznosti iz EU zakonodaje

V skladu s 15. členom Direktive 2009/128/ES morajo države članice izračunati kazalnike tveganja s pomočjo statističnih podatkov o prodaji in uporabi FFS, določiti trende pri uporabi določenih aktivnih snovi in določiti prioritete, s pomočjo katerih bi se zmanjšalo tveganje zaradi uporabe FFS. O rezultatih morajo poročati drugim državam članicam, Komisiji in javnosti.

6.2. Urejenost v RS

V RS so bili kazalniki tveganja določeni v NAP 2012-2022 in predstavljeni v Poročilu o napredku pri izvajanju Nacionalnega akcijskega programa za doseganje trajnostne rabe fitofarmaceutskih sredstev za leta 2013–2015.

6.3. Kazalniki tveganja za obdobje 2018–2022

Na podlagi izkušenj pri ugotavljanju tveganja s kazalniki, določenimi v prvem petletnem obdobju izvajanja NAP 2012-2022, ki izhajajo iz Poročila o napredku pri izvajanju NAP 2013-2015 ter Poročila Komisije Evropskemu parlamentu, se kazalniki tveganja iz prvega NAP 2012-2022 nekoliko spremenijo.

Za obdobje 2018–2022 se določijo naslednji kazalniki tveganja:

6.3.1. Spremljanje prodaje in uporabe vseh FFS in FFS, ki vsebujejo problematične snovi

- a. Spremljanje podatkov prodaje FFS po letih in analize deležev prodaje po posameznih kategorijah FFS (herbicidi, fungicidi, insekticidi, drugo, kemična FFS, FFS dovoljena v ekološki pridelavi in podobno);
- b. obseg prodaje FFS, ki vsebujejo problematične snovi po letih;
- c. ocena uporabe FFS na osnovi problematičnih snovi iz podatkov prodaje in registrirane uporabe;
- d. poraba FFS v kmetijstvu (poraba aktivnih snovi v kg/ha) (statistični podatek);
- e. PR indeks za FFS iz podatkov SURS o rabi FFS za leto, ko je izvedena raziskava in primerjava z registrirano rabo;
- f. OI indeks za FFS iz podatkov SURS o rabi FFS za leto, ko je izvedena raziskava in primerjava z registrirano rabo.

6.3.2. Ostanki FFS

- a. število vzorcev za analizo in delež vzorcev hrane in krme, ki vsebujejo ostanke FFS nad dovoljeno mejo ter
- b. število in delež vzorcev hrane in krme, ki vsebujejo ostanke (pod in nad mejno vrednostjo) za proizvode iz EU držav, tretjih držav in domače pridelave in ekološke pridelave;
- c. število vzorcev zelenega vzorčenja za analizo rabe FFS, delež kršitev,

6.3.3. Uporaba FFS na javnih površinah

- a. izvedba omejitve uporabe herbicidov na javnih površinah;
- b. število pregledov uporabe FFS na javnih površinah in delež ugotovljenih neskladnosti glede omejitve uporabe herbicidov;
- c. iz obsega prodaje FFS se spremlja delež prodaje herbicidov po uvedbi ukrepa omejitve uporabe herbicidov na javnih površinah.

6.3.4. Usposabljanje o FFS

- a. število uporabnikov FFS, ki opravijo usposabljanje po posameznih letih (število udeležencev, število novih izdanih izkaznic, število podaljšanih izkaznic, delež podaljšanih izkaznic od vseh izkaznic);
- b. število svetovalcev za FFS in
- c. prodajalcev FFS, ki opravijo usposabljanje po posameznih letih (število udeležencev, število novih izdanih izkaznic, število podaljšanih izkaznic, delež podaljšanih izkaznic od vseh izkaznic);
- d. število izvajalcev usposabljanj;
- e. število zagotovljenih tečajev, število izvedenih tečajev (začetnih tečajev, nadaljevalnih usposabljanj);

6.4.5. Zahteve za prodajo FFS

- a. število registriranih distributerjev FFS, število svetovalcev in število prodajalcev v trgovinah;
- b. število nadzornih pregledov trgovin ter število in delež kršitev;
- c. število pregledov na področju nelegalne prodaje FFS in število (oziroma delež) kršitev.

6.3.6. Obveščanje in osveščanje o FFS

- a. število izvedenih akcij informiranja o FFS v medijih in na spletu;
- b. število izdanih letakov, brošur, zgibank o pravilni in varni rabi FFS;
- c. število nenamernih (akcidentalnih) zastrupitev s FFS (bolnišnična in urgentna obravnava);
- d. vzpostavitev sistema spremljanja znakov kronične izpostavljenosti poklicnih uporabnikov FFS.

6.3.7. Pregled naprav za nanašanje FFS v uporabi

- a. število pooblaščenih izvajalcev pregledov naprav in število organiziranih pregledov;
- b. število pregledanih naprav (število testiranih naprav, število izdanih znakov o skladnosti naprav s standardom);
- c. število novih naprav, danih v uporabo;
- d. povprečna starost naprav v uporabi;
- e. število izvedenih nadzorov pregledov in preglednikov naprav in število (oziroma delež) kršitev;
- f. število priznavanj pregledov naprav (št. vlog in št. izdanih potrdil/ znakov),

6.3.8. Tretiranje s FFS iz zraka z zračnimi plovili

- a. Tretiranje s FFS iz zraka je prepovedano z Zakonom o FFS, predvidena ni nobena derogacija, tveganja iz tega naslova ni treba spremljati.

6.3.9. Obveščanje javnosti

- a. Število obvestil lokalnim skupnostim;
- b. število dogodkov, za katere so bile podane pritožbe inšpekcijskim službam glede zanašanja FFS;
- c. delež upravičenih pritožb;
- d. regionalna razporeditev pritožb;
- e. število padcev čebeljih družin z dokazanim vzrokom zastrupitev s FFS.

6.3.10. Posebni ukrepi za varovanje vodnega okolja

- a. število merilnih mest in delež vzorcev podzemne vode, ki ne izpolnjujejo zahtev iz predpisov o stanju podzemnih voda;
- b. število merilnih mest in delež vzorcev površinske vode, ki ne izpolnjujejo zahtev iz predpisov o stanju površinskih voda.

6.3.11. Monitoring pitne vode

- a. število merilnih mest in delež vzorcev pitne vode, ki ne izpolnjujejo zahtev iz predpisov o pitni vodi zaradi ostankov FFS;

6.3.12. Zmanjšanje tveganja zaradi rabe FFS na posebnih območjih

- a. število in delež kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v ekološko pridelavo ter
- b. delež kmetijske obdelovalne površine (njiv in trajnih nasadov) v ekološki pridelavi;
- c. število novih naprav v uporabi, namenjenih za nekemično zatiranje ŠO;
- d. Število uveljavljenih ukrepov za zmanjšanje rabe FFS in skupna višina izplačanih sredstev za posamezno leto;
- e. izvajanje omejitve rabe herbicidov na javnih površinah (izdaja predpisov, obseg prodaje, podatki nadzora – št. pregledov in delež kršitev).

6.3.13. Skladiščenje, ravnanje s FFS, z odpadno embalažo FFS in odpadnimi FFS

- a. število opravljenih inšpekcijskih pregledov skladišč in število (oziroma delež) kršitev;
- b. količina zbranih odpadnih FFS in embalaže.

6.3.14. Integrirano varstvo rastlin

- a. število obiskov spletne strani z informacijami o integriranem varstvu rastlin;
- b. število izdelanih specifičnih smernic za integrirano varstvo rastlin;
- c. število opisanih nekemičnih metod varstva rastlin;
- d. število demonstracijskih kmetij in število dogodkov in udeležencev;
- e. število demonstracijskih poskusov s področja integriranega varstva rastlin.

6.3.15. Registracija FFS

- a. število izdanih odločb o registraciji in dovoljenj po vrstah;
- b. število registracij FFS z manjšim tveganjem;
- c. število izdelanih ocen aktivnih snovi in
- d. število conskih ocen FFS za EU raven;
- e. odzivni roki v primeru nujnih ukrepov;
- f. število pregledov nad prodajo in uporabo registriranih FFS in število (oziroma delež) kršitev;
- g. število pregledov nad prodajo in uporabo FFS po sistemu dovoljenj vzporednega trgovanja in število (oziroma delež) kršitev.

6.3.16. Raziskave in razvoj

- a. število podprtih projektov s področja integriranega varstva rastlin po letih;
- b. spremljanje rezultatov projektov;
- c. obseg sredstev, podeljenih projektom.

6.3.17. Uvajanje inovacij v kmetijstvo

- a. skupno število podprtih projektov in obseg sredstev, podeljenih projektom;
- b. število podprtih projektov na področju trajnostnega varstva rastlin;
- c. število podprtih projektov na področju okoljsko učinkovitega kmetovanja na vodovarstvenim območjih.

7. Poročanje o napredku, revizija NAP in dostopnost informacij

V skladu z drugim odstavkom 4. člena Direktive 2009/128/ES je treba NAP revidirati vsakih 5 let. Naslednja revizija NAP je predvidena v letu 2022 za obdobje 2023–2027.

Pri Ministrstvu deluje strokovna komisija, ki sodeluje pri pripravi NAP, reviziji NAP in pripravi poročila o napredku pri izvajanju NAP. Strokovna komisija je sodelovala pri pripravi Poročila o napredku pri izvajanju NAP 2013–2015, reviziji NAP 2018–2022 ter bo sodelovala pri pripravi končnega poročila o napredku NAP za obdobje 2013 – 2017.

Ministrstvo bo v sodelovanju s strokovno komisijo pripravilo vmesno poročilo 2018–2020 (v letu 2021) ter končno poročilo o napredku pri izvajanju NAP za obdobje 2018–2022 v letu 2023.

Poročila se pošlje E Komisiji, drugim državam članicam in se objavijo na spletnih straneh ministrstva.

Evropska Komisija je organizirala spletno stran za izmenjavo informacij na področju dela, ki ga ureja Direktiva 2009/128/ES o trajnostni rabi pesticidov, kjer so dostopne informacije vseh držav članic. Spletna stran je dostopna na naslednji povezavi:

https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

